ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 30 (5212)
Чацвер, 15 сакавіка 2001 года

Кошт у розніцу — 49 руб.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

"Большасць з нас не хоча нічога мяняць у сабе"

Чалавек неардынарны заўсёды нечаканы. Ён не праграмуецца, як камп'ютэр, і сказанае ім не заўсёды бывае закруглена і завершана, таму часта не выкладваецца ў лагічную і паслядоўную схему. Але якраз гэтым і цікавыя такія людзі, бо ў аснове іх разважанняў — жывая думка, плынь якой не зацугляна стэрэатыпамі.

Так я думала, калі вярталася ад **Сяргея Кімавіча Скурата, настаўніка беларускай мовы і літаратуры недзяржаўнай лінгвістычнай гімназіі (былая "Мока") і школы-ліцэя № 125 Мінска.** Рэдакцыйнае заданне было простым — падрыхтаваць матэрыял для рубрыкі "Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь". Часу нам не бракавала (запісалася амаль цэлая касета!). ніхто не перашкаджаў, але чаканых і ўжо звыклых для сябе "першае", "другое", "трэцяе" і г.д. я так і не пачула. Гаварылася шмат пра што: і пра выхаванне ("Выхоўвае толькі сям'я. Усё, што наўкола сям'і, сёння ў большасці сваёй антывыхоўвае"), пра цяжкасці . выкладання літаратуры ("Мая звышзадача — навучыць сучасных гарадскіх школьнікаў аналізаваць творы класічнай беларускай літаратуры з пункту гледжання сучаснасці і знаходзіць у іх пазітыўнае"), асаблівасці навучання ў недзяржаўных установах ("Прыватныя навучальныя ўстановы выконваюць сацыяльны заказ, забяспечваючы больш высокі ў параўнанні з дзяржаўнымі ўзровень сэрвіснага абслугоўвання. Багатыя бацькі, аддаючы туды сваіх дзяцей, дбаюць найперш пра іх маральна-псіхалагічны камфорт") і пра гэтак званую праблему эміграцыі ("Можна, канешне, жыць дзе заўгодна. Але калі чалавек хоча жыць багата і нічога толкам не ўмее рабіць тут, то такая эміграцыя — прыкмета слабасці. Трэба вучыцца, як гэта зрабіла ўжо замежжа, пераадольваць цяжкасці, шукаць новае, выпрабоўваць гэтае новае. Нашай інтэлігенцыі, на жаль, бракуе такіх якасцей"). Калі ж я паспрабавала павярнуць гаворку ў рэчышча абазначанай праблемы, пачула прыблізна наступнае:

— Мне згадваецца думка, якая належыць, здаецца, Рузвельту : не пытайся, што табе можа даць дзяржава; падумай, што можаш даць дзяржаве ты. Тут такая ж сітуацыя. Размова пра тое, што б хацеў атрымаць настаўнік ад дзяржавы — не сур'ёзная. Гэта ўчарашні дзень. Мы павінны пазбаўляцца ад спажывецкай псіхалогіі, якая выхоўвалася ў нас дзесяцігоддзямі. Некалі Чэхаў гаварыў: каб стаць інтэлігентным чалавекам, трэба выціснуць з сябе раба. Дык вось, нам усім трэба пазбаўляцца ад савецкасці. Дайце нам тое, дайце нам гэта, і тады мы станем лепей працаваць... Вось пройдзе II з'езд настаўнікаў, прыме нейкія рашэнні, і ўсё зменіцца... Не нагадвае гэта вам тыя, яшчэ не такія далёкія часы, калі пасля нейкага вялікага форуму газеты пісалі: "Весь советский народ с воодушевлением воспринял исторические решения партии и правительства..."?

Пасля з'езда, магчыма, нешта і зменіцца. Але справа не ў гэтым. Уся праблема — у самім педагогу, у стаўленні яго да сваёй прафесійнай справы. Кожны дзень безадносна да таго, якое на вуліцы палітычнае і эканамічнае надвор'е, настаўнік уваходзіць у клас, глядзіць вучням у вочы і вырашае для сябе галоўную праблему: што я магу ім даць? чаму я магу іх навучыць? Аніякія праграмы, падручнікі, метадычныя ўказанні і тлумачальныя запіскі разам узятыя не зробяць тое, што можа зрабіць слова настаўніка. І сёння я ведаю, чаму і як я павінен вучыць.

Мы жывём у грамадстве, на якім як у люстэрку адбіліся ўсе выдаткі яго нядаўняй гісторыі. Людзі зняверaныя, стомленыя, абыякавыя. Яшчэ ўчора, здаецца, усе жылі надзеяй, што прыйдзе нехта, адбудуцца перамены, і ўсе праблемы будуць вырашаны. Але час ішоў, і нічога не змянялася. Калі нехта і спрабаваў нешта разварушыць, сутыкаўся з глухатой. І ў рэшце рэшт мы ўсе жывём шэрым, нецікавым і нудным жыццём. Адбываецца гэта таму, што большасць з нас не хоча нічога мяняць у сабе саміх, пераадольваць псіхалогію спажывецтва, шукаць сваю нішу ў соцыуме.

Дык вось, каб чалавек не адчуваў сябе выкінутым з жыццёвай плыні, ён павінен умець жыць сённяшнім днём. Гэта значыць, прызвычайвацца да абставін, калі ён не ў сілах іх змяніць, альбо змяняць іх, калі чалавек адчувае сваю моц і гатоўнасць да гэтага. Прычым у любой сферы: адукацыі, бізнесе, спорце. Галоўнае, каб чалавек меў трывалую маральную аснову. Быць сучасным, значыць, памятаючы пра дзесяць хрысціянскіх запаведзей, увесь час знаходзіцца ў руху. Сваю мэту як настаўніка я бачу перш за ўсё ў тым, каб падрыхтаваць вучня да жыцця ў зменлівым свеце. І ў гэтым свеце ён павінен пачувацца камфортна.

Як дасягнуць гэтага? Трэба самому быць сучасным. Пазбягаць у працы аднастайнасці, стэрэатыпаў, быць нечаканым, больш на вастрыі, калі хочаце, правакацыйны у станоўчым сэнсе гэтага слова.

На жаль, я не часта сустракаю людзей, якія адчуваюць, што свет увесь час мяняецца. Многія з маіх калег, асабліва гуманітарыі, жывуць анахранізмамі. Тое, што яны казалі 10, 15 і 20 гадоў таму, кажуць і цяпер.

Прымярацца да сённяшняга часу мне даюць магчымасць мае былыя вучні, з якімі я досыць рэгулярна стасуюся ўжо гадоў 5-6. Некаторыя з іх вельмі паспяхова рэалізуюць сябе ў бізнесе, фінансава-эканамічнай сферы. Калі-нікалі мне здаецца, што яны пераўзышлі мяне сваім уменнем жыць мабільна, сучасна, больш гнутка рэагаваць на павевы часу. Гэта трывожны для мяне сімптом.

Усё астатняе асабіста мяне ў цэлым задавальняе. Ну хіба варта было б узмацніць кантроль за вынікамі настаўніцкай дзейнасці. Я, напрыклад, лепш працую, калі мяне кантралююць...

Падрыхтавала Тамара КАРОТКАЯ.

Не ўсе могуць засвоіць вучэбную праграму

Мікалай Мікалаевіч Шырко, дырэктар гімназіі № 1 Баранавічаў:

— Хацеў бы яшчэ раз звярнуць увагу калег на тое, што нашы дзеці моцна перагружаныя. Тыя, хто вучыцца добра, працуюць вельмі шмат, і працоўны дзень такіх дзяцей доўжыцца 16 — 18 гадзін, не менш. Гэта звязана з вялікай колькасцю вучэбных прадметаў, велізарным аб'ёмам хатніх заданняў і вельмі складанымі вучэбнымі праграмамі. Працаваць такім чынам нашых дзяцей вымушаюць два інстытуты: вышэйшая школа і Міністэрства адукацыі.

Наша вышэйшая школа хоча атрымаць адразу ўсё, і яна гэта атрымлівае — бярэ самых лепшых вучняў і потым робіць з іх дрэнных студэнтаў (інакш з-за чаго выключэнні студэнтаў з універсітэтаў?). Лічу, што з-за таго, што вышэйшая школа не працуе належным чынам, нашы дыпломы не прызнаюцца ў свеце.

Міністэрства ж адукацыі ніяк не можа пагадзіцца з тым, што далёка не ўсе дзеці засвойваюць вучэбную праграму. Па статыстычных даных, якія былі атрыманы яшчэ ў часы існавання Савецкага Саюза, толькі 30 працэнтаў дзяцей поўнасцю засвойваюць вучэбную праграму. Калі не ўлічваць Сярэднюю Азію, то зараз на Беларусі, лічыцца, яна па сілах 50 працэнтам дзяцей. А што рабіць з астатнімі 50 працэнтамі? І чаму яны павінны вучыцца па такой праграме? Можа, трэба было б больш увагі ўдзяляць індывідуальнай рабоце з дзецьмі? Ды і праграмы, якія дзеці могуць на самай справе засвойваць, зрабіць няцяжка, але на гэта ніхто не ідзе, бо лічыцца, што тады ў нас панізіцца агульны ўзровень адукаванасці. Я ж лічу, што ён, наадварот, пойдзе ўгору, таму што тыя, хто зараз вучыцца слаба, будзе вучыцца добра — на сваім узроўні. Да таго ж такія дзеці будуць мець большы поспех і ў іншых жыццёвых сферах. Яны не растануць баяцца школы, настаўнікаў, у іх жыцці стане менш стрэсаў, а значыць будзе менш праблем і са здароўем. Думаю, што і колькасць правапарушэнняў, злачынстваў, малалетніх бадзяг таксама паменшылася б. Але пакуль што мы павінны любой цаной выконваць вучэбны план і праграму, не думаючы аб больш аддаленых наступствах...

Падрыхтавала Святлана СУБОЦІНА.

Пётр Арцёмавіч Федарцоў 17 гадоў працуе настаўнікам працоўнага навучання ў сярэдняй школе № 3 Беразіно. Ён сапраўдны народны ўмелец. Часта праводзіць у Палацы культуры выставы вырабаў з дрэва. Сам ён пачынаў майстраваць, калі вучыўся яшчэ ў малодшых класах.

Пётр Арцёмавіч вядзе вялікую пазакласную работу. Пад яго кіраўніцтвам дзеці робяць карнізы на продаж.
НА ЗДЫМККУ: П.А.Федарцоў са сваімі вучнямі.

Фота Анатоля ДАШКЕВІЧА.

Падрабязнасці для "НГ"

Рэформы закрануць усіх

Крытыку ў прэсе школьнай рэформы, якая адбываецца цяпер у нашай краіне, міністр адукацыі Васіль Стражаў назваў неканструктыўнай. На яго думку, журналісты бяруць у якасці прыкладу пятыя і шостыя класы, у той час як рэформа школы закранае ў першую чаргу толькі тых дзяцей, якія на дадзены момант вучацца ў другіх і трэціх класах.

З наступнага года гэтыя дзеці будуць працягваць навучанне па пяцідзённай сістэме. І толькі яны, па словах міністра адукацыі, цяпер займаюцца па новых навучальных планах, разлічаных на дванаццаць класаў.

Ну а што да цяперашняй сітуацыі ў нацыянальнай сістэме адукацыі, то яна застаецца досыць спрыяльнай.

У першыя класы агульнаадукацыйных школ у мінулым годзе было прынята крыху меней за 200 тысяч дзяцей. У сувязі з гэтым будзе скарачацца прыём у педагагічныя навучальныя ўстановы.

Гэты працэс станоўча паўплывае на навучанне: школьныя класы стануць меншымі па колькасці вучняў, адпаведна — адукацыя больш якаснай.

Поспехам нашай сістэмы адукацыі можна назваць і тое, што ў параўнанні з 90-м годам колькасць вучняў, якія вывучаюць замежную мову, павялічылася амаль у тры разы.

Гэтая практыка ў бліжэйшы час будзе распаўсюджана на ўсіх першакласнікаў, а перашкодай для гэтай справы застаецца недахоп настаўнікаў замежных моў і неабходных дапаможнікаў, асабліва ў вясковых школах.

Рэформы, якія праводзіць Міністэрства адукацыі, закрануць таксама і сістэму прафесійнай адукацыі. З гэтага года тут пачнуцца паступовыя змены па двух накірунках: усе вучылішчы і тэхнікумы будуць пераўтвораны ў прафесійныя ліцэі і прафесійна-тэхнічныя каледжы. Такі пераход будзе разлічаны на дзесяць гадоў.

Перамены ў тэхнікумах, як удакладніў Васіль Стражаў, будуць адбывацца па трох напрамках.

Па-першае, частка з іх стане каледжамі, у якіх можна будзе прадоўжыць сярэднюю адукацыю і атрымаць спецыяльную. Па-другое, пэўная колькасць тэхнікумаў (звыш 10) будзе пераўтворана ў вышэйшыя каледжы, якіх цяпер у нашай краіне ўсяго чатыры. І трэці шлях: частка тэхнікумаў будзе ўключана ў сістэму тэхнічных ВНУ, што дасць магчымасць іх выпускнікам паступаць на льготных умовах.

Зараз у Міністэрстве адукацыі распрацоўваюцца планы гэтых пераўтварэнняў.

Казімір ЮРОЙЦЬ.

Настаўнік года

Свае лідэры ва ўсім

Як яркае, цудоўна арганізаванае свята, прайшоў у Лошніцкай гімназіі Барысаўскага раёна раённы конкурс "Настаўнік года", у якім удзельнічалі восем сельскіх педагогаў. Перамагла пасля таго, як паказала лепшыя вынікі амаль па ўсіх намінацыях, настаўніца беларускай мовы і літаратуры Юлія Уладзіміраўна Саматыга з Лошніцкай гімназіі.

А выпрабаванні, праз якія прайшлі канкурсанты, былі не жартоўныя: адкрыты ўрок у незнаёмым класе, аналіз не толькі яго, але і ўрока калегі; дамашняе заданне "Мой прадмет у XXI стагоддзі"; візітоўка і расказ пра сваю творчую лабараторыю. Пачуцці, якія ахапілі ўсіх удзельнікаў і гледачоў пасля аб'яўлення пераможцы, былі настолькі моцнымі, што калегі кінуліся віншаваць Юлію Саматыгу, а настаўнік года расплакалася і адразу стала падобнай на сваіх выхаванцаў. Мне ўдалося на нейкую хвіліну "адарваць" маладую настаўніцу ад узрадаваных калег:

— Неяк нечакана бачыць слёзы ў вас, у той, што так упэўнена трымалася ўвесь час выпрабаванняў на сцэне.

— Гэта ад радасці, нечаканасці. Зразумела, што я рыхтавалася сур'ёзна: і калегі дапамагалі, і вучні, і сям'я. Але ўсё ж у перамогу не верылася. Да таго ж, такі конкурс у мяне першы, і я вельмі нервавалася. Асабліва цяжка, мне здаецца, праводзіць урок у незнаёмым класе, але за яго я атрымала 9,5 бала з 10. Толькі ў адной канкурсанткі больш — 9,8.

— Мне спадабаўся ваш расказ аб творчай лабараторыі.

— Гэта на самай справе вельмі цікава. Тэхналогія "Французскія майстэрні", па якой я працую, дазваляе раскрыць творчыя здольнасці дзяцей, развіць памяць, фантазію. Дзеці "растуць", пачынаюць тварыць, пісаць вершы, маляваць, спяваць...

Несумненна, Юлія Саматыга — сама выдатны творца. Чалавек вельмі эмацыянальны. Акрамя трывалых ведаў яна на ўроках перадае навучэнцам сваю бадзёрасць, уменне спачуваць, не заставацца раўнадушнымі да шматлікіх праблем сучаснасці...

Конкурс выявіў шмат талентаў у педагогаў Барысаўшчыны, нават і нечаканых. Але, можа, гэта для мяне яны нечаканыя? Вядома ж, што настаўнік — гэта акцёр, а дасканалы ўрок ствараецца як выдатны спектакль. Таму ўсе яны не толькі майстры-спецыялісты, але і спевакі, мастакі, танцоры, прамоўцы. І імправізатары. Напрыклад, калі члены журы выйшлі з залы, каб у цішы абмеркаваць "прысуд", а з вяртаннем не спяшаліся, хутка быў вычарпаны запас запланаваных нумароў самадзейнасці. Тады пачаўся імправізаваны канцэрт, ды не на сцэне, а проста ў зале. Хаця і тут былі свае лідэры — педагогі і вучні Лошніцкай гімназіі...

Справядліва, што астатнія ўдзельнікі конкурсу ўсе сталі прызёрамі. Так, званне "Цікавы чалавек" журы прысвоіла выкладчыку англійскай мовы Старабарысаўскай сярэдняй школы Г.М.Багатэлія, адзінаму канкурсанту-мужчыне, а званне "Класная маці" — настаўніцы пачатковых класаў Вяляціцкай сярэдняй школы Л.Ю.Ільюшонак, у групе падтрымкі якой удала выступіў яе муж.

Лепшымі таксама прызналі: Н.С.Чарнякову (Мсціжская сярэдняя школа) — у намінацыі "Традыцыі і наватарства", Г.М.Картасаву (Ганцавіцкая сярэдняя школа) — у намінацыі "Вопыт і майстэрства", С.М.Навуменка (Крычынская сярэдняя школа) — у намінацыі "Паспяховы дэбют", Н.В.Бурачэўскую (Зембінская сярэдняя школа) — у намінацыі "Творчасць", Н.А.Сарачынскую (Неманіцкая сярэдняя школа) — у намінацыі "Педагогіка адносін".

Урачыстае падвядзенне вынікаў конкурсу, які, лічыць намеснік загадчыка райаддзела адукацыі Раіса Рыгораўна Рамановіч, з кожным годам удасканальваецца, адбылося ў Старабарысаўскай сярэдняй школе, дзе былі ўручаны ўзнагароды пераможцы і прызёрам.

Алена РАМАНАВА.

Навіны

Уладзімір Грыдзюшка ўмацоўвае кантакты

Больш шасці год на пастаяннай аснове недалёка ад чэшскага горада Фрыдрэк-Містэк працуе беларуская школа. Нядаўна яе наведаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Чэшскай Рэспубліцы Уладзімір Бельскі, а з Мінска ў госці да дзяцей прыехаў прэзідэнт беларускага фонду "Мы — дзецям" Уладзімір Грыдзюшка.

На сустрэчу з вучнямі былі запрошаны дэпутаты, сенатары чэшскага парламента, стараста горада. Высокім гасцям дзеці прадэманстравалі сваё майстэрства, паказаўшы канцэрт мастацкай самадзейнасці "Беларусь мая сінявокая".

Члены парламента Чэшскай Рэспублікі ў час наведання школы выказаліся за падтрымку і дапамогу ў аздараўленні беларускіх школьнікаў і зазначылі, што гэтае пытанне будзе абмеркавана на пасяджэнні сената Чэхіі. У сувязі з гэтым вызначан сумесны план мерапрыемстваў.

Міжнародная спартакіяда гуртуе сяброў

Дагавор аб супрацоўніцтве па фізічнай культуры і спорту падпісаны ў горадзе над Бугам паміж Брэсцкай і Валынскай абласцямі.

Працягам далейшага супрацоўніцтва паміж рэгіёнамі па розных відах спорту заклікан стаць спартыўны дагавор. І невыпадкова: у спартакіядзе брэсцкіх калег "Вертыкаль" прымаюць удзел прадстаўнікі адміністрацыйных органаў Валыні. І што цікава: прадстаўнікі дзяржаўных органаў Ровенскай вобласці Украіны і нашай Гомельшчыны таксама заявілі аб сваім намеры ўключыцца ў цяпер ужо міжнародную спартакіяду.

Каб стаць сапраўдным прафесіяналам

Галоўным дасягненнем сённяшняга дня стала павышэнне прэстыжу вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі — такая думка практычна ўсіх кіраўнікоў вядучых ВНУ краіны.

І сапраўды, рэзка павялічыліся конкурсы абітурыентаў на бюджэтнай аснове за апошнія некалькі год. За кошт уласных сродкаў з'явілася нямала жадаючых вучыцца. Але, побач з гэтым, некалькі супрацьлеглая тэндэнцыя назіраецца ў выкладчыцкім асяроддзі. Сярэдні ўзрост выкладчыкаў ВНУ з кожным годам усё больш і больш павялічваецца.

На думку рэктара Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага універсітэта Наталлі Баранавай, сёння, як наогул і раней, спецыяліст павінен працаваць у ВНУ не менш 10 — 15 год, каб стаць сапраўдным прафесіяналам.

Больш поўнае задавальненне адукацыйных патрэбнасцей усіх студэнтаў — другая не менш вострая праблема, якая датычыць усіх вышэйшых навучальных устаноў.

Пётр БРАГІН.

У БДЭУ — свае кантралёры

У Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце створана служба кантролю, якая ажыццяўляе праверкі фінансава-гаспадарчай дзейнасці прадпрыемстваў, інфармацыйна-кансультатыўнае абслугоўванне, а таксама абарону інтарэсаў уласнікаў. Ад кантралёраў гэта патрабуе, вядома, кваліфікацыі вышэйшага ўзроўню. У сувязі з гэтым з'явіўся дагавор аб арганізацыі для супрацоўнікаў службы пастаянна дзеючых курсаў павышэння кваліфікацыі.

Фарміруецца вучэбны план курсаў непасрэдна па тых пытаннях, якія ўзнікаюць у практычных работнікаў у час праверак фінансава-гаспадарчай дзейнасці, а таксама з улікам змяненняў норм дзеючага заканадаўства, з разліку 16 вучэбных гадзін у квартал. На дыялог паміж слухачамі і навукова-выкладчыцкім саставам па кожнай тэме адводзіцца пэўны час.

Дацэнт кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу і аудыту Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта А.Л.Баўдзей лічыць, што абмен думкамі дазваляе курсантам не толькі лепш засвойваць матэрыял, але і ўяўляе інтарэс для навуковых работнікаў, узбагачаючы іх практычнымі ведамі па парадку вядзення фінансава-гаспадарчай дзейнасці ў сучасных эканамічных умовах.

Пётр БЕЛАВУС.

Паважаныя настаўнікі!

Паспяшайцеся падпісацца на сваю газету на другі квартал, бо падпіска заканчваецца праз некалькі дзён. Вы можаце выпісаць "НГ" са сродкаў, якія выдзяляюцца Вам на набыццё метадычнай літаратуры.

Ф. РД-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету / часопіс — індэкс выдання

Настаўніцкая газета
(назва выдання) — Колькасць камплектаў

На **2001** год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды — (паштовы індэкс) — (адрас)
Каму — (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ | месца | літар — на газету / часопіс — індэкс выдання

Настаўніцкая газета
(назва выдання)

Кошт: падпіскі — руб.____; пераадрасоўкі — руб.____ — Колькасць камплектаў

На **2001** год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды — (паштовы індэкс) — (адрас)
Каму — (прозвішча, ініцыялы)

Стралок, які хоча стаць школьным псіхолагам

Уладзімір Віктаравіч Дзеружэнка працуе стралком у ахове Мінскага аўтазавода восем гадоў. За гэты час зарэкамендаваў сябе з лепшага боку. На якую пасаду яго ні прызначаць, ён усюды працуе кваліфікавана і ўпэўнена.

Ён скончыў Шчадрынскую сярэднюю школу Жлобінскага раёна, затым — курсы шафёраў і ў войску служыў вадзіцелем. Пасля дэмабілізацыі паступіў працаваць на Мінскі аўтазавод слесарам-зборшчыкам, дзе прапрацаваў два гады. У гэтым цэху быў начальнікам Франц Іосіфавіч Канстанціновіч, які і параіў Уладзіміру перайсці ў ахову і паступіць вучыцца ў аўтазаводскі аўтатэхнікум.

Уладзімір перайшоў у ахову, але вучыцца яго пацягнула туды, дзе вывучаюць гуманітарныя навукі (больш па душы) — у Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя М.Танка на факультэт прыкладной псіхалогіі, дзе і займаецца на трэцім курсе вячэрняга аддзялення.

Яго маці, Алена Аляксееўна, таксама вучылася ў педагагічным інстытуце і ўжо больш за 40 гадоў працуе ў Дварышчанскай васьмігадовай школе Жлобінскага раёна настаўнікам рускай мовы і літаратуры.

Пасля заканчэння ВНУ Валодзя хоча працаваць у школе псіхолагам.

Анатоль ДАШКЕВІЧ.

Пісьмо з глыбінкі

І будуць слёзы радасці і суму...

Пішу ў газету ўпершыню. Вельмі ж захацелася расказаць пра жыццё маленькага калектыву настаўнікаў Асарэвіцкай сярэдняй школы, што на Брагіншчыне. Брагінскі раён стаў усім вядомы пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Зараз вёска перажывае не самыя лепшыя часы, а дзяцей усё менш і менш. У перспектыве бачыцца такі час, што не будзе каго вучыць.

А пакуль школа жыве. 14 настаўнікаў і 65 вучняў. І нейкі добры дух аб'ядноўвае настаўнікаў і дзяцей. І ніхто не ўяўляе сваё жыццё без калег, без дзяцей, няхай не заўсёды паслухмяных.

Настаўнікі — людзі дапытлівыя. А вучаць педагога ўсё яго жыццё: падсаветы, нарады, інстытуты ўдасканалення, інспектары аддзелаў адукацыі, ІПК. Вось так і ўдасканальваецца настаўнік з месяца ў месяц, з году ў год.

Вядома ж, у школе працуе большасць жанчын, а мужы — у калгасе. А там заробкі вядома якія, бо справы ў гаспадарцы не на высокім узроўні. Ды і бытавых праблем хапае.

Раніца. На парозе Людміла Валянцінаўна Канцавая, якая вядзе беларускую мову і літаратуру. Усе трое яе дзетак у школе, а сама яна штосьці вельмі сур'ёзная. Відаць, дома — праблемы. Праходзіць урок, другі, вялікі перапынак. Усе спяшаюцца ў настаўніцкую пад назвай "Метадычны кабінет". Бо тут абавязкова ўзнімецца настрой: гумар, смех, добразычлівая крытыка. І вось ужо Людміла Валянцінаўна смяецца, а смех такі шчыры і звонкі, што нельга ўстрымацца, пачынаюць смяяцца ўсе. "Ну што б я без вас рабіла", — гаворыць яна. І да канца дня ўжо добры настрой не пакідае яе. А настаўніца яна вельмі жывая, актыўная. І спяваць умее, і на гармоніку іграе, і нават вершы піша.

Алена Віктараўна Пугач — педагог-арганізатар. У яе трое дзетак, якія часта хварэюць. І тут калектыў выручыць. І настрой падыме, падбадзёрыць, дапамогу акажа ў пазакласнай рабоце. А калі дзіця патрэбна ў бальніцу завезці — ёсць каму замяніць урокі і ўпэўніць, што ўсё будзе добра, каб не хвалявалася.

А калі ўжо пойдуць размовы пра палітыку ў Віктара Васільевіча Акуленкі — матэматыка і настаўніка працы Рыгора Рыгоравіча Ефіменкі, то тут ўсе хітравата пераміргнуцца і змоўкнуць, бо будзе вельмі цікава. У кожнага з іх свой погляд на палітычныя сітуацыі, кожны адстойвае свае пазіцыі, так што ні даць ні ўзяць — тэатр сатыры і гумару.

Віктар Іванавіч Падвербны — гісторык. У яго выпускны клас. Але не ўсе, на жаль, гэта разумеюць. "Ах, ужо гэтая Ксюша!" — па высокім эмацыянальным уздыме заходзіць ён пасля ўрока ў настаўніцкую. Дзяўчына Ксюша прыгожая і здольная, але характар мае такі, пра які кажуць: "Хоць не лае, дык бурчыць, а ўсё роўна не маўчыць". Ды і з "рыжыкамі" — двума вучнямі — хапае праблем.

А назаўтра Ксюша прыйдзе ў школу як ні ў чым не бывала. Затое Вольга паедзе ў Брагін, на рынак. А хутка ж выпускныя экзамены.

Зінаіда Міхайлаўна Акуленка, настаўніца хіміі і біялогіі, "змагаецца" з сямікласнікамі. Што зробіш, пераходны ўзрост.

Утульна адчувае сябе ў калектыве і маладая сціплая настаўніца Надзея Віктараўна Шубянок, якая зусім нядаўна была вучаніцай гэтай школы.

У настаўніц пачатковых класаў Тамары Цярэнцьеўны Прыходзька і Валянціны Міхайлаўны Свірыдзенка ўсе дзеці — артысты. Тут і лялечны тэатр, і прыпеўкі, і танцы.

А Тамара Уладзіміраўна Чарнецкая — маладая настаўніца нямецкай мовы — успомніла, што ў дзяцінстве хадзіла ў танцавальны гурток, ды і давай танцаваць з вучнямі. І так танцавалі, што ў вобласць на конкурс трапілі. Танцавалі пад запісы на касетах, бо музыкантаў у школе няма.

І танцуе ў яе ўся школа. Нават хлопчыкі старшых класаў. А яшчэ яна класны кіраўнік у восьмым класе. Яе вучні Валянцін Падвербны і Ганна Свірыдзенка атрымліваюць прызы ў раёне за малюнкі, хаця спецыяліста па маляванню ў школе няма.

А самы галоўны чалавек у школе, вядома, дырэктар Марыя Пятроўна Акуленка. І ад яе добразычлівага ўплыву пануе добры дух у калектыве. Ох, і атрымліваеш ад яе за той або іншы промах у рабоце, затое як будзе хваліць за добрае, за поспех. І з калектывам яна засёды разам — і ў рабоце, і за гарбатай. Таму, напэўна, ніколі і ніхто яе не падводзіць.

Калі ў школе непаладкі ў гаспадарчым плане, напрыклад, пацячэ паравое ацяпленне, то ўсе мужчыны-настаўнікі рамантуюць яго нават ноччу. А як працуюць дзеці на рамонце школы або добраўпарадкаванні тэрыторыі!

Час імчыць. Хутка і выпускны баль. І будуць слёзы развітання са сваімі вучнямі, якімі б яны ні былі. Бо за столькі гадоў разам яны сталі нам роднымі.

Ніна КАНДРАШЭЎСКАЯ,
намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце Асарэвіцкай школы Брагінскага раёна.

Дыскусія

Не ў назве, а ў эфектыўнасці

6 лютага 2001 года ў "Настаўніцкай газеце" пад рубрыкай "Запрашэнне да дыскусіі" надрукаваны артыкул У.Андрэева "Навошта нам патрэбны бакалаўры?". Першым адгукнуўся на гэтую публікацыю старшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага інстытута адукацыі Э.Крайко, якому рэдакцыя дае сёння слова.

У сваім артыкуле прафесар У.Андрэеў на вопыце ФРГ, іншых прамыслова развітых краін свету даволі глыбока і ў станоўчым аспекце раскрывае сутнасць бакалаўрыята. Гэта актуальна і заслугоўвае ўхвалення.

Разам з тым, на думку аўтара, трэба ўлічваць, што такі феномен як бакалаўрыят не з'яўляецца абавязковай мадэллю для сістэм вышэйшай адукацыі ўсіх іншых краін. Так, у Францыі, дзе сістэма адукацыі базіруецца на ўстойлівых нацыянальных педагагічных традыцыях, дыплом бакалаўра сведчыць толькі аб паспяховым заканчэнні поўнай сярэдняй школы і атрыманні права на паступленне ў ВНУ. Мяняць дадзеную педагагічную практыку ніхто не збіраецца. У сувязі з гэтым, як уяўляецца аўтару, абмеркаванне праблемы бакалаўрыята трэба было б больш перамясціць у плоскасць неабходнасці стварэння ў краіне якаснай шматузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі ўвогуле. Менавіта ў гэтым напрамку ў апошнія дзесяцігоддзі ішоў актыўны пошук ва ўсіх эканамічна развітых краінах свету. Як правільна падкрэслівае У.Андрэеў, падрыхтоўка кадраў на базе шматузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі найбольш аптымальна адпавядае запытам рыначнай эканомікі і развіццю сацыяльна-культурнай інфраструктуры кожнай краіны. У сувязі з гэтым пытанне разумення грамадствам неабходнасці правядзення структурных змяненняў у сістэме вышэйшай адукацыі, стварэння атмасферы даверу да трансфармацыйных ператварэнняў і забеспячэння іх падтрымкі набывае дзяржаўную значнасць.

Як жа арганізавана шматузроўневая сістэма вышэйшай адукацыі ў Францыі?

Яна звязана з трохступеньчатай мадэллю падрыхтоўкі спецыялістаў, якая ўключае ў сябе тры ў пэўнай меры самастойныя, але, разам з тым, дастаткова ўзаемазвязаныя ўзроўні (цыклы) навучання. Працягласць падрыхтоўкі на кожным з іх складае 2-3 гады. Цыкл уяўляе сабой адну са ступеняў вышэйшай адукацыі і завяршаецца выдачай адпаведнага дыплома.

Пачатак шматузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі ў Францыі паклаў закон 1964 года, распрацаваны пад кіраўніцтвам міністра нацыянальнай адукацыі К.Фушэ. Трэба адзначыць, што рэформа 1964 года была ўспрынята ў французскім грамадстве, асабліва сярод студэнтаў, без энтузіязму. Устаноўленыя тры ўзроўні навучання запатрабавалі ад іх вялікай і напружанай самастойнай работы, да чаго яны ў належнай ступені не былі падрыхтаваны. Гэта негатыўна адбілася на іх паспяховасці і прывяло ў 1968 годзе да студэнцкіх маніфестацый. Для ліквідацыі недахопаў у тым жа годзе быў прыняты новы Закон "Аб арыентацыі вышэйшай адукацыі". Потым яго палажэнні дапоўніліся законамі 1984 і 1989 гадоў, урадавым планам "Універсітэт 2000" (больш падрабязна пра гэта можна прачытаць у работах аўтара гэтага артыкула "Сістэма адукацыі ў Францыі". Мн., 1995; "Аб шматузроўневай сістэме вышэйшай адукацыі ў Францыі", Адукацыя і выхаванне. 1995. №5. С. 82-89; "Французская вышэйшая школа". Лідэрства і менеджмент у адукацыі. 1996. №8. С.18-25).

Класічнымі ўзорамі існуючай у Францыі шматузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі з'яўляюцца універсітэты, дзе ў 1994-1995 навучальным годзе вучылася паўтара мільёна студэнтаў, ці 72 працэнты ад іх агульнай колькасці. Працэс навучання ва універсітэце разбіты паслядоўна на тры ўзроўні (цыклы). Працягласць на першым з іх складае два гады, на другім — два і на трэцім — ад аднаго да двух гадоў (з дактарантурай — да пяці гадоў). Як правіла, кожны ўзровень з'яўляецца закончанай часткай прафесійнай і агульнаадукацыйнай падрыхтоўкі. Галоўнай асаблівасцю функцыянавання цыклаў з'яўляецца тое, што студэнт атрымлівае дыплом не толькі пасля заканчэння кожнага з іх, але і напрыканцы кожнага навучальнага года вучобы на другім і трэцім цыклах (за выключэннем дактарантуры). Гэта, на маю думку, надзвычай важны і станоўчы момант у атрыманні вышэйшай адукацыі. Ён дае магчымасць студэнту, які не справіўся з праграмай навучання ці па нейкіх іншых прычынах вырашыў завяршыць вучобу, своечасова і без маральна-псіхалагічных страт пайсці працаваць у народную гаспадарку. Акрамя таго, дзяржава і сама кантралюе працэс навучання студэнта. Пасля атрымання адпаведнага дыплома студэнт не заўсёды мае права працягваць навучанне на наступным узроўні нават пры вялікім яго жаданні. Для гэтага яму неабходна атрымаць рэкамендацыю савета па арыентацыі — спецыяльнага журы, якое прызначае дэкан факультэта. Такім чынам адбываецца аб'ектыўны адсеў студэнтаў, і толькі лепшыя з лепшых атрымліваюць дыплом аб заканчэнні поўнай універсітэцкай адукацыі з трох цыклаў. Такі падыход да арганізацыі навучання ў ВНУ станоўча адбіваецца ў выніку на рабоце кадравага складу ўсіх узроўняў дзяржаўнага апарату, прамысловасці, сельскай гаспадаркі, іншых сфер палітыкі і эканомікі Францыі. Ён аказвае вялікі ўплыў на маральна-псіхалагічны стан і кансалідацыю французскага грамадства.

Якая ж арганізацыя трохузроўневай сістэмы падрыхтоўкі?

Першы ўзровень. Абітурыент, які паступіў ва універсітэт, праходзіць двухгадовы агульнаадукацыйны курс. Ён таксама атрымлівае першапачатковую аснову падрыхтоўкі кваліфікаванага спецыяліста па абранай прафесіі. У 1994-95 навучальным годзе на першым узроўні вучылася 677 тысяч чалавек, што складала 50 працэнтаў ад усіх студэнтаў, якія вучыліся ва універсітэтах. Тыя, хто паспяхова скончыў першы цыкл навучання і атрымаў дыплом агульнауніверсітэцкай падрыхтоўкі, атрымліваюць права працягнуць вучобу на другім цыкле. Разам з тым толькі 54,6 працэнта з іх выкарысталі ў 1993 годзе гэтае права. Астатнія 45,4 працэнта ўладальнікаў дыпломаў працягнулі вучобу па-за універсітэцкай сістэмай адукацыі ці пайшлі працаваць у адпаведнасці са сваім дыпломам (памочнікам выкладчыка ў сярэднюю школу, лабарантамі ў НДІ, адміністратарамі ў розныя камерцыйныя і турыстычныя кампаніі і г.д.).

Сёння дзяржава надае першаму ўзроўню універсітэцкай адукацыі павышаную ўвагу. Лічыцца, што гэта найбольш слабае звяно ў сістэме вышэйшай школы. Тлумачэнняў гэтаму даецца некалькі. Так, напрыклад, былы дзяржаўны сакратар па пытаннях вышэйшай адукацыі Жан дэ Буашу адзначае: "Студэнты, якія паступаюць на першы курс універсітэтаў, часта дэзарыентаваны. Яны паходзяць пераважна з сем'яў з сярэднім дастаткам, дзе мала ведаюць пра ўмовы навучання ў ВНУ, методыку работы ў іх і не маюць ніякіх поглядаў на перспектыву. Іх паступленне ва універсітэт з'яўляецца горкім "піражным", бо закончыць вучобу многім з іх аказваецца не пад сілу" (Le Mond de l'Education. 1995. №232. P.55).

Немалаважным фактарам з'яўляецца і тое, што французская сістэма вышэйшай адукацыі базіруецца на трывалай традыцыі максімальна аб'ектыўнай ацэнкі ведаў студэнтаў, аказанні дадатковай падтрымкі толькі тым, хто сваёй стараннасцю заслугоўвае гэтага.

Адначасова французская сістэма адукацыі не ставіцца да студэнта, які пакідае ВНУ пасля першага ўзроўню навучання, як да педагагічнага "браку". Яна разглядае яго як каштоўны грамадскі "прадукт", які можна актыўна выкарыстоўваць у розных сферах дзейнасці.

Другі ўзровень навучання — гэта цыкл паглыбленай агульнанавуковай і прафесійнай падрыхтоўкі. У 1994-1995 навучальным годзе на другім цыкле вучылася 464 тысячы студэнтаў, што складала 34,3 працэнта ад іх агульнай колькасці.

Існуе некалькі варыянтаў завяршэння навучання на другім цыкле. Першым з іх з'яўляецца дыплом ліцэнцыята пасля аднаго года навучання (трохгадовая універсітэцкая адукацыя), другім — дыплом метрыз пасля двухгадовай падрыхтоўкі (чатырохгадовая універсітэцкая адукацыя).

У апошнія гады асобныя французскія універсітэты сталі практыкаваць выдачу дыпломаў магістра пасля трохгадовага навучання на другім цыкле (пяцігадовая універсітэцкая адукацыя). Мэтай магістрата з'яўляецца падрыхтоўка спецыялістаў высокага класа па іх спецыяльнасцях, якія асабліва цэняцца ў вытворчай сферы. Дыплом магістра, як і дыплом метрыз, добра ўпісваецца ў існуючы рынак працы, дае магчымасць студэнту пасля заканчэння вучобы хутчэй вырашыць пытанне свайго працаўладкавання.

Для больш поўнага задавальнення патрэбнасцяў народнай гаспадаркі ў інжынерных кадрах у рамках першага і другога цыклаў універсітэцкай адукацыі ў 1991 годзе былі адкрыты 27 прафесійных інстытутаў. У 1992-93 навучальным годзе іх ужо налічвалася 83. Гэтыя інстытуты прымаюць па конкурсе лепшых студэнтаў пасля года навучання на першым цыкле універсітэта і праз тры гады вучобы выдаюць дыплом інжынера (чатырохгадовая адукацыя). У сувязі з актыўнымі інтэграцыйнымі працэсамі ў Заходняй Еўропе ў праграму падрыхтоўкі інжынерных кадраў унесена вывучэнне як мінімум дзвюх сучасных замежных моў, а таксама камп'ютэрнай тэхнікі.

Трэці ўзровень універсітэцкай адукацыі — гэта стадыя высокай спецыялізацыі кадраў у галіне навуковых даследаванняў. У 1994-95 навучальным годзе на трэцім узроўні навучалася 212 тысяч чалавек, што складала 15,6 працэнта ад усіх студэнтаў. Залічэнне на вучобу на трэці ўзровень — не аўтаматычнае. Яно адбываецца на аснове конкурсу дыпломаў метрыз і інжынера. З кандыдатам на далейшую вучобу праводзіцца гутарка. Ён таксама падае ў конкурсную камісію ліст-абгрунтаванне свайго жадання працягнуць вучобу.

Для тых, хто паступіў на трэці ўзровень навучання, існуюць два віды падрыхтоўкі: першы — аднагадовае навучанне з абавязковай стажыроўкай на прадпрыемстве ці ва ўстанове і прысуджэнне дыплома аб атрыманні студэнтам вышэйшай спецыяльнай адукацыі; другі — навучанне на працягу года з адначасовым удзелам студэнта ў навукова-даследчых работах. Дыплом аб наяўнасці паглыбленай універсітэцкй адукацыі, які выдаецца пасля гэтага, дае магчымасць вучыцца ад двух да чатырох гадоў у дактарантуры з мэтай абароны кандыдацкай дысертацыі.

Акрамя тыпавых, заўсёды дзяржаўных універсітэтаў, у Францыі ёсць таксама спецыялізаваныя дзяржаўныя вышэйшыя школы, прыём у якія ажыццяўляецца шляхам жорсткіх конкурсных экзаменаў, а колькасць студэнтаў у значнай ступені абмежавана. Гэтыя ўстановы забяспечваюць падрыхтоўку спецыялістаў высокага прафесійнага ўзроўню для асобных галін народнай гаспадаркі. Дыплом вышэйшай школы адрозніваецца ад дыплома універсітэта і лічыцца па значнасці крыху вышэйшым. У арганізацыйным і структурным планах усе вышэйшыя школы маюць свае асаблівасці і спецыфіку, але прынцып раздзялення вучобы на тры цыклы ў цэлым захоўваецца.

Такім чынам, можна канстатаваць, што французская сістэма вышэйшай адукацыі пры сутыкненні ў апошнія дзесяцігоддзі з выклікам навукова-тэхнічнай і інфармацыйнай рэвалюцыі змагла ў цэлым адаптавацца да новых умоў і нягледзячы на асобныя цяжкасці даволі поўна задаволіла адукацыйныя запатрабаванні асобы і дзяржавы. У вялікай ступені гэтаму спрыяла стварэнне ў краіне шматузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі. Адсутнасць у ёй такога паняцця, як бакалаўрыят, не паменшыла яе якаснага ўзроўню. Галоўнае не ў назве, а ў эфектыўнасці.

Эдуард КРАЙКО,
старшы навуковы супрацоўнік лабараторыі параўнальнай адукацыі Нацыянальнага інстытута адукацыі.

На шляхах рэформы

Ва ўмовах дыферэнцыяцыі

Калектыў настаўнікаў Казловіцкай сярэдняй школы Слуцкага раёна мэтанакіравана працуе над стварэннем умоў для павышэння выніковасці вучэбна-выхаваўчага працэсу, у гэтым навучальным годзе працягваецца работа па ўдасканаленні ўзроўневай і профільнай дыферэнцыяцыі. Шырока выкарыстоўваюцца школьны кампанент вучэбнага плана, элементы развіццёвых тэхналогій навучання, арганізавана паглыбленае вывучэнне матэматыкі ў 9 класе (настаўніца Л.І.Курэнная). На занятках псіхолага-педагагічнага семінара вывучаліся новыя педагагічныя тэхналогіі: праблемнае навучанне, асобасна арыентаваная педагогіка Дальтон, тэхналогіі модульнага і рознаўзроўневага навучання. Настаўнікі Т.В.Багалейка, Н.С.Максіменка выкарыстоўваюць на ўроках элементы тэхналогіі "Крок за крокам", а настаўнікі В.В.Ціханенка, Т.В.Бярнадская — элементы навучання па сістэме Занкова. Формы ўрокаў вызначаюцца разнастайнасцю: гэта і ўрокі-падарожжы, і ўрокі-дыспуты, і ўрокі-конкурсы, і ўрокі-экскурсіі, і інтэграваныя ўрокі, і ўрокі комплекснага прымянення ведаў.

У школе створана добрая матэрыяльна-тэхнічная база для арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу: акрамя кабінетаў ёсць кабінеты псіхалагічнай разгрузкі, патрыятычнага выхавання, швейнай справы, майстэрні, стадыён, гульневыя пляцоўкі, сталовая на 80 месц, дзе на працягу навучальнага года вучні атрымліваюць гарачае харчаванне.

На выдатна і на "4" і "5" вучыцца амаль палавіна выхаванцаў школы.

У пачатковых класах ва ўмовах ўзроўневай дыферэнцыяцыі настаўнікі В.В.Ціханенка, Т.В.Бярнадская, Н.С.Максіменка мэтанакіравана выкарыстоўваюць калектыўныя і індывідуальныя формы навучання, праводзяць інтэграваныя ўрокі. Працуючы па адных і тых жа праграмах, настаўнікі прапануюць моцным вучням больш высокі тэмп вывучэння матэрыялу з яго ўскладненнем па меры засваення, разнастаяць характар заданняў, накіраваных на развіццё нестандартнага мыслення, выяўленне задаткаў вучняў, развіццю якіх садзейнічаюць заняткі па інтарэсах, стымулюючыя заняткі. У настаўнікаў ёсць свой стыль у рабоце з рознымі групамі вучняў. Традыцыйным стала правядзенне выніковых кантрольных работ, пераводных экзаменаў, у 4 класе выпускнога свята, дзе вучні трымаюць адказ за сваю працу перад настаўнікамі, бацькамі.

У 5 — 7 класах гадзіны школьнага кампанента выкарыстоўваюцца для развіцця здольнасцей вучняў: факультатывы, курсы па выбары розных напрамкаў, пазакласная і пазашкольная работа праз сістэму гурткоў. Творчай працай са здольнымі вучнямі вызначаюцца Л.А.Сінягуб, Л.І.Курэнная, З.І.Жываглод.

Профільная дыферэнцыяцыя ўведзена ў 8 класе. Сярэдні бал паспяховасці вучняў класа па выніках года склаў 4,24. Большасць вучняў, аднесеных да прыродазнаўча-геаграфічнага напрамку, закончылі навучальны год на "4" і "5". На павышаным узроўні ў 8, 10, 11 класах вывучаюцца матэматыка, хімія, інфарматыка. Удасканаленню ведаў вучняў па гэтых і іншых прадметах садзейнічае сістэма ўліку кантролю, якая склалася ў школе на працягу апошніх гадоў.

У гуртках па інтарэсах займаюцца усе вучні школы. Вельмі цікава праводзяцца заняткі ў гуртках "Чарадзеі" (кіраўнік Г.І.Гурыновіч), "Беларускі фальклор" (кіраўнік Г.Я.Ярмоленка), турыстычных (кіраўнік М.Л.Бродкін), "Швейная справа" (кіраўнік Г.І.Дзямідава). Вынікам працы гуртка "Чарадзеі" сталі выставы, кірмашы па продажы мяккіх цацак, зробленых сваімі рукамі.

З задавальненнем дзеці наведваюць студыю эстраднай песні, якой кіруе У.М.Сушко. Поспехаў дасягнуў і харавы калектыў (кіраўнік В.В.Ліпоўская), які выйшаў пераможцам раённага конкурсу мастацкай самадзейнасці і прыняў удзел у абласным занальным конкурсе. Удзельнікі турыстычнага гуртка неаднаразова займалі прызавыя месцы на абласных турыстычных спаборніцтвах.

Запомнілася школьнікам творчая справаздача гурткоў па інтарэсах. Удзельнікі гурткоў "Юны цырульнік", "Швейная справа", "Чарадзеі", "Беларускі фальклор" прадэманстравалі цікавыя мадэлі адзення, прычосак, паказалі народны абрад "Багачы", падрыхтавалі выставу вырабаў.

Вучні заўсёды актыўна ўдзельнічаюць у правядзенні Дня абаронцы Айчыны, сустракаліся з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, вывучаюць фальклор сваёй мясцовасці, наведваюць краязнаўчыя музеі у Слуцку і калгасе імя С.М.Кірава. Актывізавалася работа дзіцячых арганізацый "Нашчадкі" і піянерскай. Дзейнічае ў школе пярвічная арганізацыя БПСМ. У раённай гульні "Зарніца" каманда школы заняла першае месца.

Настаўнікі праводзяць з вучнямі гутаркі аб шкоднасці курэння, алкаголю, наркотыкаў. У школьным кінатэатры арганізаваны прагляд кінафільмаў па прапагандзе здаровага ладу жыцця.

Створаны банк даных аб падлетках з дэвіянтнымі паводзінамі. Сацыяльныя педагогі наведваюць праблемныя сем'і і праводзяць з імі прафілактычную работу. Школа падтрымлівае цесную сувязь з інспекцыяй па справах непаўналетніх, якая працуе пры Казловіцкім сельсавеце.

Супрацоўнічаюць настаўнікі і з работнікамі Палаца культуры, школы мастацтваў. Найбольшых поспехаў у выхаваўчай рабоце дасягнулі класныя кіраўнікі З.І.Жываглод, Г.Я.Ярмоленка, З.М.Рудак, Т.В.Бярнадская, Т.В.Багадайка. Яны асабліва шмат увагі ўдзяляюць маральнаму выхаванню вучняў, фарміраванню здаровага ладу жыцця.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
метадыст Мінскага абласнога ІПК.

Аматарам пэзіі

Дыяменты Паўлюка Труса

Падаюць сняжынкі —
дыяменты-росы,
Падаюць бялюткі
за маім акном...
Расчасалі вішні
шоўкавыя косы
І ўранілі долу
снегавы вянок...

Гэтыя звонкія радкі сталі як бы візітнай карткай для ўваходу ў велічны Храм чароўнай лірыкі вечна юнага Паўлюка Труса, каму суджана было пражыць усяго 25 гадоў і якога за тонкі лірызм і высокую паэтычнасць твораў называлі беларускім Ясеніным.

Тым, хто любіць сапраўдную паэзію, хто хоча парадаваць душу хараством лірычнага радка, можна сказаць, пашанцавала: лады томік выбраных твораў Паўлюка Труса з'явіўся сёння ў кнігарнях. Выдадзены ён "Беллітфондам у папулярнай серыі "Беларускі нігазбор".

"Сімфонія радасці і тугі" — так назвала свой уступны артыкул да кнігі Ганна Запартыка, вызначыўшы гэтым характэрную асаблівасць Трусавай лірыкі.

Большая частка аднатомка якраз і склала гэтая "радасная і тужлівая" лірыка Паўлюка Труса. У другі раздзел увайшлі яго лірычныя паэмы, якія пісаліся з вялікім юнацкім натхненнем і якія мала вядомыя сённяшняму чытачу.

Паўлюк Трус паспеў праявіць сябе і як цікавы, таксама "лірычны" празаік. Некалькі празаічных твораў паэта, што склалі асобны раздзел, раскрылі яго вялікія магчымасці і ў гэтым жанры. І вельмі шкада, што ён не паспеў іх як след рэалізаваць.

Выдатна дапаўняюць чалавечы воблік Паўлюка Труса яго лісты да земляка і сябра Пятра Глебкі, да Янкі Лімаяоўскага і іншых, а таксама ўспаміны і вершы пра гэтага выдатнага беларускага лірыка 20-х гадоў такіх вядомых літаратараў, як Максім Гарэцкі, Пятро Глебка, Максім Лужанін, Адам Русак, Мікола Хведаровіч, Алесь Звонак, Валеры Маракоў і іншыя.

З кнігі паўстае прывабны вобраз Паўлюка Труса, які ўнёс у беларускую літаратуру крынічны струмень непаўторнай лірычнай паэзіі.

Кастусь ЦВІРКА.

Для прафсаюзнага актыву

"Сацыяльна-маральны клімат як крыніца сацыяльнай гармоніі і рэсурс устойлівага развіцця" — такая тэма навукова-практычнага семінара для прафсаюзнага актыву вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, які пройдзе ў сярэдзіне мая ў Міжнародным недзяржаўным інстытуце працоўных і сацыяльных адносін, што ў Мінску.

Кола праблем, якія ўжо сёння акрэслены для абмеркавання падчас круглых сталоў і двухдзённых перамоў, складаюць даследаванні па наступных пытаннях: стан сацыяльна-працоўных адносін у грамадстве, арганізацыі, сям'і; патэнцыял і здароўе кіраўніка як рэсурс эфектыўнага кіравання; сацыяльнага лідэрства; адміністрацыйны клімат як рэсурс кіравання і ўстойлівага развіцця; сацыяльна-маральны клімат арганізацыі як базіс гуманізацыі жыцця і ўстойлівага развіцця; стрэсаўстойлівасць чалавека як рэсурс маральнага, фізічнага і сацыяльнага здароўя грамадзяніна.

Будуць абмеркаваны таксама і такія праблемы, як сацыяльная і працоўная гармонія, праца як фундаментальная каштоўнасць індывідуальнага і грамадскага жыцця.

Вольга ДУБОВІК.

Стадыён

Фізкультурна - спартыўны выпуск "НГ"

Чэмпіёнка свету — у сёмы раз

У секцыю гімнастыкі запісалі яе бацькі яшчэ ў Новасібірску — Тацццяне было тады толькі пяць гадоў. Займаючыся ў ёй, Масквіна паралельна плавала ў басейне. Захаплялася лёгкай атлетыкай і перадольвала кароткія дыстанцыі на 60 і 100 метраў. У гады дзяцінства заняткі яе былі шматгранныя. Так, Таццяна не толькі займалася спортам, але і мастацтвам, жывапісам — малявала, іграла на цымбалах і выхоўвала сілу волі, так неабходную юнай спартсменцы.

Любіла бальныя танцы. Але неўзабаве (у 1983 г.) яна вымушана была развітацца з самым прыгожым, буйнейшым горадам Сібіры — Новасібірскам. Заснаваны ён быў больш ста гадоў назад пры правядзенні Сібірскай чыгуначнай магістралі. А размешчан на абодвух берагах ракі Обі. З'яўляўся адначасова і рачным портам, і буйным прамысловым і навуковым цэнтрам. І развіталася не толькі з ім. Перш за ўсё са школай, дзе навучылася ўпершыню чытаць і пісаць, са спортам, выяўленчым мастацтвам і музыкай, якія вабілі яе ў школе і доме.

Калі яе бацькі пераехалі ў адзін з абласных цэнтраў нашай краіны, было Таццяне толькі дзевяць гадоў. І ранейшыя захапленні Масквіной сталі развівацца ў іншым накірунку. У секцыях, дзе стала займацца праз некаторы час пасля ўладкавання на новым месцы юная спартсменка, вучылася яна майстэрству барацьбы па самба і дзюдо.

Але яшчэ больш Масквіна павысіла свае веды па гэтых відах спорту і ўдасканаліла спартыўнае майстэрства, калі паступіла ў акадэмію фізічнага выхавання і спорту, якая знаходзіцца ў Мінску.

Гады вучобы прайшлі непрыкметна. Таццяна закончыла акадэмію з дыпломам трэнера-выкладчыка па дзюдо.

У свабодны час захапляецца паэзіяй, піша вершы. Але ў цэнтры яе ўвагі — дзюдо і самба. І імкнецца Таццяна Масквіна на аснове ўласнага вопыту (а ён у яе багаты) стварыць метадычны дапаможнік па барацьбе, зыходзячы з жаночай псіхалогіі.

І гэтыя імкненні небеспадстаўныя: дзюдаісты-мужчыны рыхтуюцца да барацьбы, як і дзюдаісты-жанчыны. Трэніроўкі ж праводзяцца па ідэнтычнаму плану. На яе думку, так не павінна быць, бо жаночы арганізм мае свае асаблівасці.

Яе нярэдка прымаюць за гімнастку або танцоўшчыцу. І сапраўды: у грацыёзнай, невялікага росту Масквіной цяжка пазнаць дзюдаістку, самбістку, чэмпіёнку Еўропы і свету (неаднаразовую) — знакамітую спартсменку, вядомую ў нашай краіне (і не толькі), якая перамагае без асаблівых цяжкасцей саперніц на дыване і татамі. І яе перамогі знаходзяць адпаведную ацэнку. Больш трох год таму ёй, як і Нацiку Багіраву, прысвоены тытул чэмпіёнкі свету і Еўропы па самба. З ім, як са старэйшым таварышам па гэтаму віду спорту і дзюдо, Таццяна Масквіна не толькі сумесна трэніруецца, але і падтрымлівае сяброўскія адносіны. У іх пры гэтым, як у прадстаўнікоў найлягчэйшай вагавой катэгорыі, супадаюць дні выступленняў. Невыпадкова яны добра разумеюць адзін аднаго і пры неабходнасці аказваюць узаемную дапамогу. Хаця ёй дагэтуль крыху менш шанцавала, чым Багіраву, але Таццяна асабліва не хвалюецца. У яе яшчэ ўсё наперадзе — Націк жа толькі ў трыццаць гадоў заявіў аб сабе. Зараз Націк Багіраў Надыр аглы паспяхова сумяшчае вучобу на факультэце гісторыі і псіхалогіі Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута з заняткамі спортам. І ён дасягнуў у ім значных поспехаў — з'яўляецца заслужаным майстрам спорту па самба, чэмпіёнам свету 1991 і 1992 гадоў, чатырохразовым чэмпіёнам па самба, бронзавым прызёрам Кубка Еўропы і свету, сярэбраным прызёрам Кубка Еўропы 1994 года па самба, удзельнікам XXVI Алімпійскіх Гульняў у Атланце 1996 года, XXVII Алімпійскіх Гульняў у Сіднеі 2000 г., бронзавым прызёрам свету 1999 г. па дзюдо. Вядома, ён заслугоўвае пахвалы. Невыпадкова яго называюць сапраўдным прафесарам самба і дзюдо. Па гэтых відах спорту Націк Багіраў — капітан нацыянальных каманд краіны.

Але студэнтка факультэта міжнародных адносін Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута Таццяна Масквіна не менш знакамітая як спартсменка: майстар спорту міжнароднага класа па самба і дзюдо, сяміразовая чэмпіёнка свету, чатырохразовая чэмпіёнка Еўропы, трохразовая пераможца Кубка свету па самба, бронзавы прызёр чэмпіянату Еўропы 1997 года па дзюдо, удзельніца Алімпійскіх Гульняў 1996 года ў Атланце.

Да саперніц па спартыўнай барацьбе ў яе самыя добрыя адносіны. Сустракаюцца разам, як сяброўкі або сёстры. Тое ж можна сказаць і пра Таццяну Куўшынаву з Дзяржынска. Масквіна ж не аднойчы трэніравалася з ёю па дзюдо ў час падрыхтоўкі да спаборніцтваў па гэтым відзе спорту.

Пры гэтым, як вопытная, кваліфікаваная спартсменка, Таццяна не толькі не ведае пачуцця страху, але і паказвае добрыя вынікі ў барацьбе. Так, у міжнародным турніры па дзюдо, які прайшоў летась у сталіцы, прымалі ўдзел лепшыя замежныя і беларускія дзюдаісты. Цудоўна выступіла на ім і Таццяна Масквіна. У катэгорыі да 48 кілаграмаў ёй не было роўных: у індывідуальным заліку яна прадстаўляла нашу краіну і заняла першае месца, выйграўшы ў Людмілы Лушчыкавай з Украіны, Нешы Шэнсой з Турцыі і ў Таццяны Шышкінай з Расіі.

Паспяхова выступілі на гэтым турніры ў катэгорыі 52 кг і іншыя нашы дзюдаісткі: Таццяна Барылава і Анжэла Паіль, якія адпаведна занялі першае і другое месцы ў сваіх вагавых катэгорыях. Лідзіравала сярод жанчын сваёй вагавой катэгорыі Таццяна Масквіна і на студэнцкіх гульнях галіны па дзюдо ў мінулым годзе.

А нядаўна на чэмпіянаце свету ў Кіеве па самба Таццяна Масквіна стала чэмпіёнкай свету па гэтаму віду спорту. І на гэты раз (у сёмы раз), яна перамагла моцную расіянку Вольгу Чарцову і заваявала "золата". Залатога медаля ўдастоена на гэтым чэмпіянаце і Вераніка Казлоўская — у рашаючым паядынку Вераніка аказалася мацнейшай за малдаванку Татору. Цікава, што ў жаночым турніры ў беларускай каманды з заваяваных чатырох медалёў — два залатыя. І адзін з іх — у сяміразовай чэмпіёнкі свету Таццяны Масквіной.

Пётр ШУБЯНОК.

Медыцынскія аспекты фарміравання здароўя школьнікаў

У "Настаўніцкай газеце" ў матэрыяле "Перадавыя метады і перспектывы" ад 15 лютага 2001 года паведамлялася аб тым, што ў Магілёве адбыўся рэспубліканскі семінар-практыкум на тэму "Фарміраванне здаровага ладу жыцця падрастаючага пакалення сродкамі фізічнай культуры".

На семінары ішла зацікаўленая размова аб перадавых метадах фарміравання здаровага ладу жыцця падрастаючага пакалення, арганізацыі фізічнага выхавання і ўрачэбнага кантролю выхаванцаў дзіцячых садкоў, вучняў агульнаадукацыйных школ, навучэнцаў сярэдніх спецыяльных і студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў. Абмеркаваны таксама перспектывы па ўдасканаленні аздараўленчай накіраванасці фізічнай культуры і медыцынскага абслугоўвання школьнікаў.

Адбыліся таксама сустрэчы па інтарэсах, у час якіх удзельнікі семінара азнаёміліся з работай кабінета здаровага дзіцяці ў адной з паліклінік Магілёва.

На пасяджэнні круглага стала вызначаны накірунк па ўдасканаленні аздараўленчай фізічнай культуры і медыцынскага абслугоўвання школьнікаў.

У гэтым нумары нашай газеты змешчаны працяг размовы па абмеркаваных на семінары пытаннях.

Падборку рыхтаваў карэспандэнт Пётр ШУБЯНОК.

У цеснай садружнасці са школай

Начальнік галоўнага ўпраўлення лячэбна-прафілактычнай дапамогі Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь. Аляксандр Кірылавіч Цыбін на семінары гаварыў аб тым, што здароўе сучаснага чалавека абумоўлена шматлікімі фактарамі: эканамічнымі, сацыяльнымі, акружаючым асяроддзем, харчаваннем, адукацыяй, выхаваннем, медыцынскім абслугоўваннем.

Ён акцэнтаваў увагу на аналізе стану здароўя дашкольнікаў, які прыводзіць да высновы аб тым, што афіцыйная статыстыка ўліку адхіленняў у здароўі падрастаючага пакалення не дае поўнага банка даных. Устанаўленне ж крытэрыяў вучэбнай нагрузкі вучняў застаецца складанай задачай. Таму важна, каб арганізацыя вучэбна-выхаваўчага працэсу і яго рэалізацыя ў дашкольных, школьных, прафесійна-тэхнічных, сярэдніх-спецыяльных і вышэйшых навучальных установах адпавядалі функцыянальным магчымасцям навучэнцаў. У сувязі з гэтым уведзена рэгламентацыя заняткаў фізічнай культурай: дашкольнікі, вучні, навучэнцы і студэнты дзеляцца на асноўную (АМГ), падрыхтоўчую (ПМГ) і спецыяльную медыцынскія групы (СМГ). Эксперыментальная праверка паказала, што вучэбную праграму па фізічнай культуры можа асвойваць толькі трэцяя частка школьнікаў. Астатнія 65 — 70 працэнтаў іх размяркоўваюцца ў падрыхтоўчую і спецыяльную медыцынскую групы, што складае адпаведна 20 — 30 і 40 — 45 працэнтаў. Так, напрыклад, устаноўлена, што ў Мінскім лінгвістычным універсітэце сярод студэнтаў першага курса, якія паступілі ў гэтую ВНУ ў 1998 годзе, колькасць спецыяльных медыцынскіх груп складала 60 працэнтаў. Такая ж удзельная вага студэнтаў гэтай групы была выяўлена ў Віцебскім медыцынскім універсітэце.

Уклад медыцыны ў здароўе вызначан Сусветнай арганізацыяй аховы здароўя. Ён складае 10 працэнтаў. Але, з улікам магчымасцей прэвентыўнай медыцыны, можна гаварыць аб больш высокай ступені ўплыву яе на фарміраванне здароўя школьнікаў.

Паказчыкам уплыву медыцынскай навукі і практыкі з'яўляюцца веды школьнікаў, якія адыгрываюць пэўную ролю для пазнання магчымасцей чалавечага арганізма, яго анатама-фізіялагічных, біяхімічных і іншых асаблівасцей на кожным узроставым этапе. Важнае значэнне маюць новыя падыходы да сістэмы "школа — дзіця — урач". І невыпадкова: сёння галоўны аспект медыцыны — папярэджанне захворванняў. У аснове яго — паралельнае ўздзеянне, з аднаго боку, на вучэбную нагрузку, а з другога — на функцыянальны стан арганізма дзяцей, які застаецца незапатрабаваным. Так, у нашай краіне на 10000 насельніцтва налічваецца 43 урачы, а гігіеністаў, эпідэміёлагаў, паразітолагаў — у тры разы менш. У сувязі з гэтым патэнцыяльныя магчымасці спецыялістаў прафілактычнага профілю варта аб'яднаць. Сярод прафілактычных мерапрыемстваў, якія здольны непасрэдна ўплываць на ўзровень функцыянальных магчымасцей растучага арганізма, перавагу неабходна аддаваць не лячэнню, а прафілактыцы захворванняў.

І сапраўды. Прафілактычная работа шматгранная і не абмяжоўваецца санітарнай асветай. Больш таго, праводзіць яе — функцыянальны абавязак урача любога профілю. Варта зазначыць, што прафілактычная медыцына працягвае дэкларавацца да гэтага часу. Але на практыцы, на жаль, пераважаюць медыцынскія ўмяшанні, якія заключаюць у сабе істотную рызыку: адносна здаровыя дзеці і падлеткі таксама складаюць гэтую групу. Альтэрнатывай ёй з'яўляюцца лангітудзінальны кантроль за развіццём хваробы і ўрачэбна-педагагічныя даследаванні — яны доказваюць важнасць прафілактыкі ў параўнанні з затратамі на лячэнне ў 13 — 25 разоў.

Затым Аляксандр Цыбін засяродзіў увагу на рэалізацыі ідэалогіі прафілактычнай медыцыны, на існуючых нагрузках на ўрача. І выказаў думку аб неабходнасці новага ўзроўню абслугоўвання, а не "назірання", "агляду" з мэтай устанаўлення дыягностыкі захворвання. І асаблівую ўвагу звярнуў на пагранічную вобласць недакладных дыягназаў і прагнозаў, пры якіх урач абмяжоўваецца аглядам, выпісваннем рэцэптаў, вызначэннем групы для заняткаў фізкультурай. Аляксандр Кірылавіч зрабіў выснову, што ўклад медыцыны ў здароўе падлеткаў пакуль недастатковы. І сапраўды: на практыцы нагрузка школьнага ўрача 2 — 2,5 тысячы вучняў. Таму немагчыма прапанаваць для кожнага з іх індывідуальны маршрут здароўя, пракантраляваць яго рэалізацыю ў школе і дома, а таксама прыярытэт прафілактычнай медыцыны ў пярвічным звяне аховы здароўя, якая павінна непасрэдна ажыццяўляцца ў дашкольных установах, розных тыпах школьнай і прафесійнай адукацыі (сярэдняй і вышэйшай). Аналіз айчыннай і зарубежнай літаратуры, вопыт розных варыянтаў медыцынскага абслугоўвання ў дзіцячых, падлеткавых, маладзёжных калектывах прыводзяць да высновы, што неабходны новыя формы падрыхтоўкі ўрача для гэтых устаноў па тыпу яго агульнай практыкі ("сямейнага ўрача"). Так, напрыклад, школьны ўрач з нагрузкай 500 — 600 чалавек курыруе вучняў ад першага да выпускнога класа, прыцягвае да работы па фарміраванню здароўя іх настаўнікаў, бацькоў, не наогул, а адпаведна з улікам стану здароўя кожнага школьніка. Пры такой арганізацыі медыцынскага абслугоўвання становіцца магчымай дыягностыка здароўя, а не хваробы, санацыя растучага арганізма па месцы навучання, пераўтварэння школы "хворай" (тут фарміруюцца хваробы вучняў у "здаровыя" школу і "сям'ю"). Па такому тыпу можа быць забяспечана абслугоўванне дашкольнікаў, студэнтаў урачом агульнай практыкі. Адзіны ўрач праз 3 — 5 год убачыць вынік сваёй працы. Характэрна, што арганізацыйныя моманты сістэмнага падыходу да аховы здароўя маладога пакалення разнастайныя. Яны многаварыянтныя: участковы педыятр з працоўным месцам у дзіцячай дашкольнай установе, школе, у іх жа будуць аздараўленчы цэнтр, урач-валеолаг і вузкі спецыяліст. Для студэнтаў будзе паліклініка ВНУ.

Для іх арганізацыі патрабуецца падрыхтоўка кадраў новага тыпу, якая можа ажыццяўляцца за кошт прафілізацыі педыятраў на спецыяльных курсах у медыцынскіх ВНУ па запыце Міністэрства адукацыі, адзінай базавай рэспубліканскай праграмнай падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі новага тыпу.

Улічваючы актуальнае значэнне нарматываў фізічнага здароўя вучняў, яны распрацоўваюцца ў Акадэміі фізічнага выхавання і спорту пад кіраўніцтвам В.Н.Кража — кандыдата педагагічных навук, прафесара Акадэміі фізічнага выхавання і спорту Рэспублікі Беларусь, дзе сабраны паказчыкі вагі, росту, акружнасці грудзей, жыццёвай ёмкасці лёгкіх без паглыбленага медыцынскага абследавання, без уліку стану хранічна хворых асоб, аднесеных да спецмедгрупы. У распрацоўку ўключаны ўсе, хто наведвае дзіцячыя дашкольныя ўстановы, агульнаадукацыйныя школы, ВНУ. Гэта, безумоўна, з'яўляецца грубым парушэннем правілаў распрацоўкі стандартаў фізічнага развіцця. Ігнараванне гэтых правіл не дазволіць лічыць іх стандартамі, а тым больш "нормамі фізічнага развіцця" дзяцей, падлеткаў і моладзі. Больш таго, яны ўносяць дысананс у навуку, у практычную ацэнку дынамікі фізічнага развіцця. На жаль, такімі "стандартамі" пачалі ўжо карыстацца студэнцкая паліклініка Мінска, факультэт аздараўленчай фізкультуры педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка.

Неабходна ўзнавіць распрацоўку нарматываў здароўя ў НДІ аховы мацярынства і дзяцінства, медыцынскіх інстытутах, а таксама праводзіць навуковыя даследаванні вучоных медыцыны і педагогікі, гэта значыць выкананыя рознымі спецыялістамі, але на адных і тых жа кантынгентах. Важнае значэнне маюць таксама аналітычныя навуковыя працы на аснове сістэматычных аглядаў, вынікаў даследаванняў мінулых год. Цяпер у практыку аховы здароўя ўкараняюцца толькі 4 — 5 працэнтаў навукова-абгрунтаваных прапаноў. Сярод мерапрыемстваў, якія здольны ўплываць на ўзровень функцыянальных магчымасцей растучага арганізма, на першым месцы знаходзіцца выкарыстанне фізічнай культуры кожным урачом для фарміравання здароўя пацыента. Пры гэтым перавага аддаецца самаму тыповаму для відавой дзейнасці чалавека — уздзеянню агульнабіялагічнай прыроды — рухальнай актыўнасці, якая дазваляе ў перспектыве зніжаць рызыку ішэмічнай хваробы сэрца, гіпер- і гіпатанічнага стану сардэчна-сасудзістай сістэмы, падтрымліваць збалансаванасць, расход энергіі і здольнасць падтрымання аптымальнай вагі, а таксама псіхалагічную трэніраванасць, якая дапамагае спраўляцца са стрэсамі і стомленасцю, павышаць імунны статус чалавека — супрацьстаяць інфекцыйным хваробам, фарміраваць інтарэс і патрэбнасць да рухальнага адпачынку і прадухіляць фарміраванне шкодных для здароўя прывычак.

Сёння патрабуецца не фізічная культура наогул, а аздараўленчая фізкультура, якая ўносіць сваю лепту ў культ здароўя, выклікае патрэбнасць у ім і з'яўляецца сістэмай сродкаў і метадаў, накіраваных на развіццё фізіялагічных сістэм у адпаведнасці з узростам і полам, пашырэння рэзервовых магчымасцей растучага арганізма, якія забяспечваюць станаўленне жыццёва важных рухальных якасцяў (каардынацыі, хуткасці, сілы, вынослівасці), фарміравання стойкай патрэбнасці чалавека ў штодзённых фізічных практыкаваннях і рэалізацыі іх. Для ўкаранення ў жыццё аздараўленчай фізкультуры неабходна эфектыўнае ўзаемадзеянне ведаў і ўменняў прафілактычнай медыцыны, педагогікі, псіхалогіі, методыкі фізічнай культуры.

Удасканаленне дзейнасці школьнай медыцыны будзе ажыццяўляцца шляхам распаўсюджання вопыту работы лепшай арганізацыі прапаганды па фарміраванні здаровага ладу жыцця сярод падрастаючага пакалення сродкамі фізічнай культуры.

"Мы Вас вітаем..."

Актыўная пазіцыя студэнтаў у вучэбнай і фізкультурна-спартыўнай дзейнасці з'яўляецца асновай выхавання неабходных асабістых якасцей, якія забяспечваюць іх гатоўнасць да творчага рашэння задач фізічнага выхавання ў сучасных умовах.

На факультэце псіхалогіі і педагогікі за пяць год эксперыменту па фізічным выхаванні фізкультурныя святы сталі традыцыйнымі. Яны набылі эфектыўную, збалансаваную арганізацыйна-метадычную форму рэалізацыі вынікаў вучэбнай работы, інтэлектуальнага і духоўнага патэнцыялу студэнтаў. Спартыўнае свята "Вас выклікае спартландыя" з'яўляецца мадэльным праектам правядзення пазакласных мерапрыемстваў у пачатковых класах агульнаадукацыйнай школы. Арганізацыя і правядзенне свята садзейнічае масаваму ахопу студэнтаў чатырох курсаў аддзялення педагогікі і методыкі пачатковага навучання, апіраючыся на розныя матывы (ад ацэначных, рэкрэацыйных да прафесійна-пазнавальных). Дэмакратычнасць, самавызначэнне ў калектыўнай дзейнасці дазваляе кожнаму студэнту вызначыцца ў адпаведнасці з асабістымі і грамадскімі інтарэсамі. Арганізацыя свята ажыццяўляецца студэнтамі трэцяга курса. Важным момантам у гэтым накірунку для іх з'яўляецца атрыманне заліку па курсу "Методыка правядзення спартыўна-масавых мерапрыемстваў". У цэнтры ўвагі — распрацоўка і абарона праекта асноўнай дакументацыі правядзення свята (палажэнні, сцэнарыі, планы падрыхтоўкі і правядзення, карткі работы судзейскай брыгады), а таксама выкананне розных функцый членаў аргкамітэта і суддзейскай калегіі. Варта зазначыць, што шмат часу займае рухальная падрыхтоўка каманд курсаў, у якой важнае значэнне мае канчатковы вынік. Асабістыя матывы і самасцвярджэнне рэалізуюцца ў мастацка-спартыўных праграмах, конкурсах "Мы Вас вітаем", на лепшы плакат, музычныя выступленні ў групах падтрымкі, у нумарах мастацкай самадзейнасці, спартыўных спаборніцтвах.

Папулярнасць фізкультурнага свята на факультэце дазваляе зрабіць выснову, што гэтая форма фізкультурна-спартыўнай дзейнасці на аддзяленні педагогікі і методыкі пачатковага навучання адлюстроўвае спецыфіку прафесійнай дзейнасці настаўніка пачатковых класаў і паспяхова вырашае задачы фізічнага выхавання ў ВНУ.

Усё пачынаецца з дзяцінства

На маю думку, школа — гэта не толькі бесклапотныя гады дзяцінства, гады першага кахання і ўзнёслых мараў, але і станаўлення чалавека як асобы, яго поглядаў на жыццё, першых крок у будучыню...

Менавіта такога меркавання прытрымліваецца майстар спорту міжнароднага класа па падводным плаванні Андрэй Аляшкевіч. Уладальнік 27 медалёў, з якіх 18 — "залата". Пераможца каля 15 рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтваў па падводным плаванні. Займаецца спортам на працягу 14 гадоў. А ўсё як усе пачыналася...

— Усур'ёз займацца падводным плаваннем я пачаў у другім класе, — расказвае спартсмен (зараз Андрэй вучыцца ў 11 эканамічным класе пры сярэдняй школе № 141 Заводскага раёна г. Мінска). [illegible]

— Андрэй, [illegible]

— Сапраўды, — адказаў Андрэй. — Мне было тры гады, калі бацька адвёў у Мінскі Палац воднага спорту [illegible]. Памятаю, маім першым трэнерам была Тацяна Шчарбакова. [illegible]

— [illegible] акрамя цябе, хто яшчэ займаецца спортам?

— Так. У мяне ўся сям'я спартыўная. Бацька, Уладзімір Львовіч, [illegible], Тацяна Міхайлаўна, кандыдат у майстры спорту па лёгкай атлетыцы. Старэйшы брат, [illegible] займаецца падводным плаваннем. Ён — "бронзавы" прызёр чэмпіянату свету, майстар спорту міжнароднага класа. Зараз ён інструктар па плаванні.

— Я ўпэўнена, што прозвішча Аляшкевічаў даволі вядома ў беларускім спорце.

— Амаль што так.

— А калі была твая першая перамога за мяжой і ў якіх краінах табе даводзілася ўдзельнічаць у спартыўных спаборніцтвах?

— Першая перамога прыйшла ў 1995 годзе. [illegible] Кечкемет. [illegible] ў Славакіі ў лістападзе 2000 года [illegible] Кубка Еўропы, дзе ўдзельнічалі 22 каманды з 14 краін. Спаборніцтвы праходзілі ў Браціславе. У Мінск мы прывезлі чатыры медалі: два "залатыя", адзін "сярэбраны" і адзін "бронзавы".

— Хто трэніруе цябе зараз?

— [illegible]

— Андрэй, гэты год апошні, калі ты займаешся ў школе. Ці не перашкаджае табе спорт вучыцца і рыхтавацца да экзаменаў?

— Я не ўяўляю свайго жыцця без спорту і з упэўненасцю магу сказаць, што не толькі не перашкаджае, але, наадварот, дапамагае. Сам не ведаю, як у мяне атрымліваецца, але хапае часу і на тое, каб рыхтаваць урокі, і трэніравацца да спаборніцтваў, і паспяхова выступаць на розных узроўнях. Нават застаецца час наведваць тэатры, выстаўкі — трэба ж і адпачыць ін[illegible]

[illegible] экзамены. Застаецца толькі пажадаць Андрэю Аляшкевічу новых поспехаў, спартыўных дасягненняў у жыцці і ва ўсіх яго пачынаннях, здзяйсненнях.

І сапраўды. Ці ж не ўсё пачынаецца са школы?

Алена ЕВІНКА,
вучаніца 11-га класа сярэдняй школы № 141 Заводскага раёна Мінска.

55 гадоў — са спортам

Плаваннем Дзіна захапілася яшчэ ў 1945-м, а ў наступным годзе на гарадскіх спаборніцтвах у Гомелі ўпершыню заняла першае месца ў плаванні на спіне. Звыш 20 год выступала ў складзе Узброеных Сіл СССР, паспяхова абараняючы спартыўны гонар Беларусі на водных дарожках Савецкага Саюза. Неаднаразова станавілася чэмпіёнкай нашай краіны.

Спорт выпрацаваў у Дзіны Аляксандраўны вялікую сілу волі і настойлівасці. Без іх немагчымы поспех. Аб гэтых якасцях яна заўсёды гаворыць і вучыць, вядома, студэнтаў і зусім юных плыўцоў, пачынаючы з трохгадовага ўзросту, у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, дзе яна працуе старшым выкладчыкам кафедры фізічнага выхавання і спорту і трэнерам зборнай гэтай ВНУ па плаванні. У акадэміі — адзін з лепшых у краіне пяцідзесяціметровы плавальны басейн, на базе якога пад непасрэдным кіраўніцтвам Д.Бабковай рыхтуецца зборная каманда студэнтаў БДПА да рэспубліканскіх студэнцкіх Гульняў.

Дзіна Аляксандраўна — чэмпіёнка Узброеных сіл СССР, майстар спорту, суддзя вышэйшай нацыянальнай катэгорыі па плаванні.

А летась упершыню ў гісторыі акадэміі вызначаны лепшыя ў намінацыях агляду-конкурсу на званне "Лепшы трэнер-выкладчык года". Ім стала Дзіна Аляксандраўна Бабкова.

На пытанне "Што значыць для Вас званне "Лепшы трэнер-выкладчык БДПА?" яна адказала: "Званне лепшага трэнера — гэта гонар акружаючых людзей, гэта радасць, яшчэ большая адказнасць за выконваемую работу. Хочацца яшчэ больш праяўляць ініцыятыву, адшукваць у сваёй справе новыя, больш дасканалыя метады працы". І сапраўды, яна з поўнай адказнасцю адносіцца да ўсякай справы, якую выконвае.

Невыпадкова зборная каманда плыўцоў гэтай ВНУ на Рэспубліканскіх студэнцкіх гульнях-2000 сярод 17 вышэйшых навучальных устаноў заняла другое месца, уступіўшы толькі камандзе Міжнароднага эканамічна-гуманітарнага інстытута. У сваёй падгрупе яна ўтрымлівае першынство. І ў гэтым вялікая заслуга Дзіны Аляксандраўны Бабковай — лаўрэата ВНУ па гэтым відзе спорту, якая прысвяціла тут любімай справе амаль палову свайго жыцця, а спорту аддала больш паўвека.

Яўген ПАЛЬСКОЙ,
галоўны трэнер Рэспубліканскага цэнтра фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Рыхтуюць чэмпіёнаў

Цэнтрам развіцця беларускага тэніса становіцца сёння Брэсцкая вобласць, — зазначыў прэзідэнт тэніснай федэрацыі Беларусі Сямён Каган у Баранавічах у час адкрыцця новых тэнісных кортаў. — Гэта чарговы ўклад у выхаванне здаровай нацыі

Завершана будаўніцтва гэтага спартыўнага аб'екта ў рэкордна кароткія тэрміны — 8 месяцаў. "Мы імкнемся зрабіць усё для таго, каб не толькі аздаравіць сваіх супрацоўнікаў, але і робім усё для таго, каб іх дзеці раслі фізічна моцнымі", — сказаў начальнік Беларускай чыгункі Віктар Рахманько і выказаў надзею, што на гэтых пляцоўках вырастуць чэмпіёны.

Сімвалічная перадача маладымі спартсменамі новых тэнісных ракетак дзецям з баранавіцкай школы № 1[illegible] адбылася пасля ўзнагароджання тэнісістаў памятнымі прызамі. Над школай трымае шэфства мясцовае аддзяленне чыгункі.

Нічога не скажаш: пашанцавала вучням з так званай катэгорыі нядобранадзейных.

На Белую алімпіяду — раўненне

XIX зімовыя Алімпійскія Гульні мяркуецца правесці праз год у Солт-Лэйк (Сіці) ЗША. Некалькі біятланістаў, лыжнікаў, канькабежцаў, хакеістаў і майстроў фігурнага катання прымуць удзел у іх ад Віцебскай вобласці.

Па шэфству і падтрымцы будучых алімпійцаў зробяць рэальныя прапановы шэраг прадпрыемстваў, арганізацый, прыватных фірм Віцебска, Полацка, Наваполацка, Оршы ў бліжэйшы час. Абласны штаб, па рашэнню аблвыканкама, узначаліў намеснік старшыні аблвыканкама Іван Шчурок. Комплекс мерапрыемстваў арганізацыйнага і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння перадалімпійскай падрыхтоўкі кандыдатаў прадугледжаны згодна праграмы падрыхтоўкі.

Пётр ШУБЯНОК.

Бронзу заваявалі ў Маскве

У другім адкрытым кубку Расіі па шатакан каратэ-до ў Маскве ўдзельнічалі юныя каратысты Пінска, Бабруйска і Мінска. У міжнародным турніры за права быць першымі змагаліся прадстаўнікі дзесяці каманд з Беларусі, Украіны і Расіі.

Дастаткова высокае майстэрства прадэманстравалі юныя спартсмены, якія ў бліжэйшыя гады будуць абараняць гонар сваіх краін на міжнародных чэмпіянатах.

Два першыя і адно трэцяе месца занялі беларусы ў трох першых раздзелах. У камандным ката ў групе спартсменаў 9 — 12 год парадавалі нашы хлопчыкі са сталічнай акадэміі каратэ. Уступаючы калектывам Мінеральных Вод і Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі, Юра Самец, Захар Саўчыц і Косця Вішнеўскі выйшлі ў фінал з трэцяй сумай балаў. Практыкаванні ж яны выканалі тэхнічна, і суддзі ацанілі іх выступленні вышэйшымі баламі.

Тройчы давялося змагацца з камандай Стаўрапольскага краю іх равесніцам, якія, дарэчы, прадстаўлялі таксама Мінскую акадэмію каратэ. Упэўненую перамогу першы раз атрымалі дзяўчаты з поўдня. Выставіўшы затым абедзвюм камандам роўныя ацэнкі, перавагу суддзі аддалі ўсё ж беларускам. Лідэрамі спаборніцтваў нашы дзяўчаты змаглі стаць толькі ў час трэцяй сустрэчы.

У камандным ката разлічвалі на перамогу і юнакі. Паспяхова выступілі Яўген Фадзееў, Алег Кучмасаў і Ян Тамілін з клуба "Ірбіс-БДПА", але ўступілі сваім сапернікам з Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі і Мінеральных Вод і занялі ў выніку трэцяе прызавое месца.

Да перамогі ў кумітэ асабліва блізка быў дзевяцігадовы бабруйчанін Сяргей Селівончык — у напружанай барацьбе прайшоў яго паядынак з равеснікам з Марыупаля. У час яго прайграў ён толькі адзін бал. Ад імя вядомага расійскага палітыка і міністра, прэзідэнта Нацыянальнай федэрацыі каратэ Расіі Сяргея Шойгу пераможцу гэтай сустрэчы як самаму юнаму чэмпіёну быў уручаны тэлевізар "Соні".

У асабістым ката зямлячка Сяргея Селівончыка Юлія Кацельнікава таксама заняла другое месца з трэцяй сумай балаў, а выйшаў у фінал Яўген Фадзееў, прадэманстраваўшы выдатную тэхніку барацьбы ў рашаючай сустрэчы. Да бронзавай узнагароды ў камандных спаборніцтвах ён дабавіў яшчэ і сярэбраную.

Трэцяе прызавое месца заваяваў і яго сябра Ян Тамілін. Калекцыю медалёў у кумітэ меў магчымасць папоўніць і Фадзееў. Але суседзі спынілі паядынак, выйграючы ў саперніка. Яўген прапусціў крыўдны ўдар.

Зборная каманда Беларусі заняла трэцяе прызавое месца, прайграўшы толькі камандам Украіны і Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі.

На сённяшні дзень самыя моцныя спартсмены СНД, як адзначыў віцэ-прэзідэнт Нацыянальнай федэрацыі каратэ Расіі Ілля Гулыеў, у гэтым відзе спорту знаходзяцца ў Беларусі, а астатнім краінам яшчэ далёка да іх поспехаў. І сапраўды ў нашай краіне, як паказаў Кубак, расце добрая змена, якая здольна на роўных канкураваць з сапернікамі з далёкага замежжа, у тым ліку і непасрэдна з японцамі — родапачынальнікамі каратэ.

Пётр АГАФ'ЕЎ.

Сямейны клуб "Настаўніцкай газеты"

СЕМ'Я

Дзіця як узнагарода за перамогу?

"Барацьба за любоў заўсёды праходзіць на полі, пакінутым ёю". Не памятаю, дзе і калі я прачытала гэтыя словы, але ў памяці яны затрымаліся. І зусім нядаўна мне прыйшлося іх зноў успомніць.

Я ішла па вуліцы ў тым мікраёне нашага горада, дзе бываю вельмі рэдка. Насустрач мне прабегла, усхліпваючы, дзяўчынка гадоў трынаццаці. Я прыпынілася, паглядзела ёй услед. Прайшоўшы некалькі метраў, я ўбачыла жанчыну ў халаце, якая, мабыць, даганяла гэтую дзяўчынку.

Жанчыну я гукнула, бо пазнала ў ёй сваю былую вучаніцу. Яна супынілася, пазнала мяне і неяк панікла. "Ой, мне сорамна", — раптам сказала яна. І потым хутка, узахлёб стала расказваць сваю гісторыю.

Я прапанавала прайсці кудынебудзь, бо яе знешні выгляд прыцягваў увагу прахожых. Мы пайшлі да яе.

Люся расказала мне сваю сумную гісторыю. Але не сама гісторыя прымусіла мяне напісаць пра яе, а тое, як усе падзеі адбіліся на яе дачцы.

Гісторыя старая, як свет. У Люсінага мужа з'явілася каханка. І "не аднаразовая", як выказалася Люся. Даведаўшыся ад супрацоўнікаў мужа пра грахі свайго мужа, Люся ўчыніла скандал, ды такі, што ў рамонт тэлевізар не ўзялі. Мужык і не спрабаваў адмаўляць, толькі прасіў супакоіцца да прыходу дачкі. Але Люся зведала пякучае задавальненне, разумеючы, што думка дачкі яму не абыякавая. Выявіўшы яго "слабае" месца, Люся стала "даціць яго на гэтай тэрыторыі" (яе словы).

Спачатку дзяўчынка была на баку маці. Глядзела на бацьку з пагардай, шмат плакала. Бацька спрабаваў з ёй пагутарыць, але нічога не атрымалася. Пакідаць сям'ю бацька не хацеў, але і жыць стала невыносна.

Люся, па яе асабістых словах, кожную хвіліну яго знаходжання дома выкарыстоўвала для дакору і папрокаў. Дачка стала ўсё часцей збягаць з дому, стала дрэнна вучыцца, у яе пачаўся боль у жываце. У той дзень, калі я яе ўбачыла, яна сказала маці: "Памірыся з бацькам, альбо я збягу ў Маскву і стану прастытуткай". Люся стукнула яе. Тая выбегла.

Не ведаю, чым скончылася гэтая гісторыя, больш я іх не бачыла. Ды дзеля аднаго выпадку і не трэба было б пісаць. Але колькі дзяцей пакутуюць ад сямейнага разладу, здрад. Як часта бацькі выкарыстоўваюць дзяцей у якасці залогатрымальнікаў.

Дзіця любіць сваіх бацькоў. І хоча мець поўную сям'ю. А кожны з бацькоў хоча апраўдацца ў вачах дзіцяці і ачарніць другога.

Нехта выбірае шлях задабрывання, подкупу. "Глядзі, які я добры, нічога не шкадую". І дзіця пачынае выкарыстоўваць "добранькага і шчодрага" ў сваіх інтарэсах. Запыты падрослага дзіцяці растуць, а магчымасці бацькоў маюць мяжу. А што бывае потым — ведаюць усе.

У некаторых сем'ях бывае яшчэ горш. Дзіця, адсунутае на мяжу сямейнага жыцця і патрэбнае толькі ў якасці прыза за перамогу ў сямейных баталіях, пачынае шукаць разумення і суцяшэння на вуліцы, у падвале, сярод дарослых. Вынік — п'янства, наркотыкі, крымінал.

Самыя ціхія дзеці ў такіх сем'ях "хаваюцца ў сабе", у іх назіраецца прыгнечанасць, нежаданне жыць. Бываюць спробы пакінуць жыццё.

А потым мы гаворым: "Якія цяжкія дзеці".

Цяжкія бацькі, а не дзеці.

Заўсёды былі здрады, лаянкі, разводы. Не думаю, што іх будзе менш. Але, на мой погляд, кожны бацька ці маці павінны думаць пра тое, як вырашыць сваю праблему, не траўміруючы дзяцей. Немагчыма аберагчы дзіця ад стрэсу ў выпадку разводу.

Але ж калі збіраецеся жыць разам, то паспрабуйце вырашыць свае справы, не спекулюйце прывязанасцю дзяцей.

А калі развод? Пра гэта столькі напісана прафесійнымі псіхолагамі, што я проста памаўчу. Але аб адным хочацца папрасіць тат і мам: выліваючы сваю злосць і нянавісць на некалі каханага і блізкага чалавека, памятайце, што побач — вашы дзеці. Нянавісць і атрута крыўды трапяць на іх душы і пакінуць там такія раны, якія не загояць ніякія лекі.

Душэўныя раны зажываюць цяжэй, чым цялесныя. Не прычыняйце ж болі тым, каго вы любіце больш за ўсё на свеце.

Аляксандра САБАЛЕЎСКАЯ.

Надзея ЦЫРКУН:

"Праблемы дзіцяці — гэта заўсёды нявырашаныя праблемы бацькоў"

Вырашэнне праблем сям'і заўсёды лічылася асабістай справай мужа і жонкі. "Хто каго любіць, той таго і чубіць..." — казалі ў народзе, але ад гэтага "каханым" шчасця чамусьці не прыбаўлялася. І нарэшце, каб знайсці агульную мову, муж і жонка звяртаюцца да псіхолага, напрыклад, у Мінскі гарадскі цэнтр сацыяльна-псіхалагічнай дапамогі сям'і. Ён створаны пры Міністэрстве сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь зусім нядаўна — 16 чэрвеня 1999 года. А кансультуе там кандыдат псіхалагічных навук, дацэнт, загадчыца кафедры псіхалогіі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка Надзея Цыркун.

— Цэнтр гэты ў Мінску і за яго межамі даволі вядомы. Усе паслугі ён аказвае бясплатна, але каб запісацца на прыём, спачатку трэба патэлефанаваць па многаканальным тэлефоне 214-52-69. Працуе ён кругласутачна, у тым ліку і як тэлефон даверу.

— Надзея Аляксандраўна, і ўсё ж вы размаўляеце з людзьмі тэт-а-тэт. Які ўзрост тых, хто ідзе да вас за парадай?

— Ад гадавалага дзіцяці да пажылых людзей за 80. Напрыклад, клапатлівыя бацькі пытаюцца, ці правільна развіваецца іх дзіця. Ці, напрыклад, бабуля-"божы адуванчык" непакоіцца: маўляў, дзядок яе вельмі жвавы паехаў лячыцца ў санаторый. Яна хвалюецца, як бы там... Праблемы, якія звязаны з сям'ёй, узросту не маюць.

— Ці можна вобразна правесці градацыю самых надзённых праблем?

— З тых, хто мае патрэбу ў псіхалагічнай дапамозе, 10 працэнтаў не могуць перажыць смерць блізкага чалавека, 20 — звяртаюцца па пытаннях псіхічных расстройстваў, 60 — гавораць аб праблеме алкагалізму ў сям'і. Тут і тыя, хто пацярпеў ад наркотыкаў і сектаў. І самыя лёгкія пытанні — гэта здрада партнёра і калі дзіця дрэнна паспявае ў школе.

— Няўжо гэта сапраўды так?

— Калі мы толькі пачыналі даваць псіхалагічныя кансультацыі, а гэта было амаль дзесяць гадоў таму, гэтыя пытанні значыліся самымі цяжкімі. Магчыма, жыццё ішло інача, ці мы былі іншымі..

Напрыклад, раней пра наркотыкі мы не чулі ні слова, а сёння за прычынай нарказалежнасці блізкіх звяртаецца кожны дваццаты. Крывая росту наркаманіі пайшла рэзка ўверх за апошнія тры гады. Матывы ўжывання — гэта імкненне да задавальнення і ўзаемінаў. Потым з'яўляецца залежнасць. Але я думаю, што псіхалагічная глеба ў цязе да наркотыкаў усё роўна ёсць: імкненне да залежнасці ад каго-небудзь ці чаго-небудзь.

У гэтай жа нішы знаходзіцца і праблема алкагалізму. Ціхі алкаголік? Такога не бывае... Наступствы алкагольнай залежнасці — неадэкватныя ўчынкі, антыграмадскія дзеянні ці дэпрэсіўныя думкі. Усё — сацыяльна небяспечна. На гэтым фоне проста не ўкладваецца ў рамкі разумнага Закон аб легалізацыі вытворчасці алкагольных напіткаў для ўласных патрэб грамадзян, а прасцей кажучы — аб легалізацыі самагонаварэння, які прыняў нядаўна беларускі парламент. У сельскай мясцовасці сёння не п'е хіба толькі лянівы. На чарзе — гарадское насельніцтва...

— Але забарона ўжываць алкаголь яшчэ больш абсурдная, чым яго афіцыйны дазвол...

— Павінна быць дадзена маральная ацэнка з'явы! Не можа закон юрыдычны адрывацца ад закона маральнага. І больш за тое, выкананне закона павінна быць маральна абгрунтавана і эканамічна выгадна. Калі мы гэтыя часткі разарвалі, то закон не прымаецца, а адмаўляецца грамадствам. Мы гэтага не заўважылі, і ў такой сітуацыі знізіўся ўзровень маральнасці грамадства. А закон жа павінен узвышаць маральнасць людзей...

Даследаваннямі даказана, што дзеці алкаголікаў ужо на падсвядомым узроўні маюць цягу да спіртнога. І самі хутка співаюцца. Пакутуе разумовае развіццё дзяцей, пакутуе вучоба ў школе. Нашы педагогі — альтруісты. Яны гавораць: усе дзеці таленавітыя! Не ўсе, таму што частка з іх ідзе з прыпіскай у характарыстыцы "з затрымкай псіхічнага развіцця". Яны — не навучаюцца, іх цяжка выхоўваць. Чаму? У іх ужо пашкоджана кара галаўнога мозгу, і сацыялізацыя праз слова, праз набыццё працоўных навыкаў не адбываецца.

— Ці існуе сёння на сацыяльным узроўні паняцце сям'і як ячэйкі грамадства? Ці адыгрывае грамадства якую-небудзь ролю ў яе станаўленні і захаванні, ці гэта цалкам самастойны працэс?

— Хутчэй за ўсё апошняе. Але спробы дзяржавы ўмацаваць сям'ю ёсць. Напрыклад, створаны ж у Мінску гарадскі цэнтр сацыяльна-псіхалагічнай дапамогі сям'і! Так, ён слаба фінансуецца і, можна сказаць, існуе дзякуючы энтузіязму валанцёраў і студэнтаў. Але — дзейнічае.

Людзі не пакрыўджаны тым, што дзяржава пакінула іх на волю лёсу. Сёння, у асноўным, усе спадзяюцца толькі на сябе. Не ўсе, хто мае патрэбу, могуць атрымаць сацыяльную дапамогу, бо існуюць тысячы ўмоў па падліку даходу. І не важна, якой працай сям'я яго атрымлівае...

Увогуле, трэба перагледзець паняцце сям'і, бо маці з дзіцем — сям'я, і бацька з дзіцем — таксама сям'я... Нешчаслівае каханне, пошук новага мужа ці жонкі — гэта грані адной і той жа праблемы — сямейнай.

Сёння да нас звяртаецца вельмі шмат мужчын. Яшчэ некалькі гадоў таму іх можна было па пальцах пералічыць, а зараз — працэнтаў 40. Большасць — па пытаннях сямейнага жыцця (тыповае пытанне для мужчыны).

— Можа, мужчыны сапраўды слабейшыя за жанчын?

— Справа не ў гэтым. Уся міфалогія наконт моцных мужчын і слабых жанчын не вытрымлівае ніякай крытыкі. Паводле маіх назіранняў, для мужчыны пачуццё кахання нават важнейшае, чым для жанчыны. Вынікам яго глыбокіх перажыванняў могуць стаць дэпрэсія ці агрэсія. Дарэчы, пры разводзе мужчына з'яўляецца пацярпелым бокам больш, чым жанчына. Дзіўна чуць, але на самай справе гэта так.

Па-першае, звычайна дзеці застаюцца з маці, хаця па закону муж і жонка маюць роўныя правы на выхаванне дзяцей. Таму калі жанчына скардзіцца, што муж кінуў яе з дзецьмі, не слухайце: гэта яе дзеці, і іх ніхто не забірае. Гэта шчасце. Па-другое, традыцыйна мужчына пасля разводу "павінен" пайсці ні з чым у нікуды і плаціць з сённяшняй жабрацкай зарплаты яшчэ і аліменты. Таму ў большасці выпадкаў мужчыны пасля разводу трапляюць у сацыяльна неабароненую катэгорыю людзей.

Яны часта звяртаюцца да мяне з пытаннем: разводзіцца ці не? Гэта звычайнае псіхалагічнае пытанне. Напрыклад, нядаўна да мяне прыйшоў на прыём мужчына ва ўзросце за сорак гадоў. Як паслухмянаму дзіцяці, маці выбрала яму нявесту. Ён адважыўся і жаніўся. Але з дому не пайшоў. Канешне, узаеміны ў іх трохкутніку традыцыйна не складваюцца. Ці яшчэ: разводзяцца пажылыя людзі. Але як? Мужчыну проста выгналі з дому. Трагічны выпадак, калі патрэбна дапамога не толькі псіхолага, але і юрыста. Мне цяпер часта даводзіцца вывучаць сямейнае права, адміністрацыйнае заканадаўства, каб правільна кваліфікаваць сутнасць пытання.

З другога боку, мужчын зусім не хвалююць праблемы ўзаемінаў на рабоце з начальствам. Мала прыпомню такіх зваротаў. У асноўным гэта хвалюе жанчын.

— Але жанчыны ж ніколі не былі асабліва актыўныя ў сацыяльнай сферы. Перш за ўсё лічылася, што іх доля — сям'я. Сёння нешта змянілася?

— Так. Сёння жанчыны — больш актыўная частка насельніцтва краіны. Яны зацікаўлены ў кар'ерным росце, бо на мужчыну спадзявання мала. Ён перастаў быць карміцелем. Пра якую надзею можа ісці гаворка, калі сярэдняя працягласць жыцця ў мужчын, напрыклад, у Салігорску — 49,5 года. Такая статыстыка. Жанчын хвалююць праблемы ўладкавання на рабоце не таму, што яны ці мужы дрэнныя, а такое жыццё.

Азірніцеся вакол: жанчыны — прадпрымальнікі, міліцыянеры, вайскоўцы, будаўнікі. Яны зацікаўлены ў кар'еры, шмат чытаюць, прыгожа апранаюцца. Дваццацігадовыя дзяўчына і хлопец выглядаюць прыкладна аднолькава — і прыгожыя, і разумныя. У 30 гадоў ён ёй ужо ў многім саступае, а да сарака гадоў разумны і прыгожы мужчына — знаходка. Лёс жанчын у многім падобны: падабралі залядалае, уклалі ў яго ўсю душу...

— ...А потым бягуць да вас?

— Так. Традыцыйнае пытанне здрады: чаму ён так зрабіў? Прычым адбываецца гэта ў любым узросце, як бы па незразумелых матывах... Ці жонка скардзіцца, што ён мала надае ўвагі дзецям, але ў падтэксце гучыць — ёй. Я праводжу дзесятак гутарак і нарэшце высвятляю, што муж і жонка зусім не праяўляюць адзін да аднаго ўвагі. Я задаю агульнае, нязначнае пытанне аб жыллёвых умовах, і тут высвятляецца, што мужчына спіць адзін. Дзе ж узаеміны мужа і жонкі, дзе пачуцці? Гэта яўны разлад...

Глыбінныя канфлікты ў сям'і дзецьмі перажываюцца асаблівым чынам. Яны хварэюць, дрэнна вучацца ў школе. Праблемы дзіцяці — гэта заўсёды нявырашаныя праблемы бацькоў.

— Калі прытрымлівацца Вашых высноў, для шчаслівага жыцця патрэбны ідэальныя сям'я, умовы быту, узаеміны. Але гэта нерэальна. Можна ўстанавіць нейкія межы, якія нельга пераходзіць...

— У любых умовах трэба быць сумленным перад самім сабой. Ведаць, чаго ты хочаш, прызнацца сабе ў гэтым і на гэтай аснове ўмець наладжваць узаеміны з навакольнымі. Калі вы вырашылі жыць са сваёй палавінай, то трэба пэўным чынам будаваць свае паводзіны. А калі не, то ўся праблема ў тым, што вам патрэбны менавіта такія складаныя ўзаеміны, якія складваюцца на гэты момант. І калі вас пазбавіць гэтых узаемінаў, то жыццё страціць сэнс. Ці не праўда? У гэтым разгадка...

— Калі цяпер суміраваць усе праблемы, пра якія мы гаварылі, то можна зрабіць выснову, што сям'я — гэта гора. Хто ж шчаслівы?

— Не ўсміхайцеся, гэта — старыя дзеўкі. Сапраўды, яны не маюць сям'ю, і да мяне звяртаюцца па, здавалася б, дробязных праблемах: работа, пляменнікі... І калі для кагосьці любая дробязь можа стаць непераадольным псіхалагічным парогам у жыцці, то векавухі больш адаптаваны да сучаснага жыцця.

А вось халасцякі, у асноўным, звяртаюцца з пытаннем: як знайсці жонку. Няпраўда, што ўсіх мужчын даўно ажанілі. Яны да нас у цэнтр ідуць чарадой, хоць ведаюць, колькі іх чакае пакутаў... Але я не здзіўляюся: кругаварот узаемінаў мужчыны і жанчыны — гэта спрадвечная тэма.

Размаўляў Ігар КАНДРАЛЬ.

Працаўладкаванне за мяжой: у пошуку шчасця?

Сёння ў любой рэкламнай газеце можна знайсці мноства аб'яў з прапановай аб працаўладкаванні за мяжой. Нас літаральна засыпаюць спакушальнымі абяцаннямі, выкарыстоўваючы добра зразумелае імкненне кожнага жыць лепш. Мноства нашых суайчыннікаў на самой справе палепшылі сваё матэрыяльнае становішча, выкарыстаўшы шанц папрацаваць у іншых краінах. Але нам ужо вядома і шмат сумных гісторый, хоць тыя, хто ў іх трапіў, стараюцца не афішыраваць сваё няшчасце. Найчасцей на вудачку да непрыстойных пасрэднікаў па працаўладкаванні за мяжой трапляюць жанчыны — з-за іх большай даверлівасці, а таксама з-за таго, што яны часта прыцягваюць увагу сутэнёраў.

Гісторыі ўсіх іх вельмі падобныя на гісторыю нашай гераіні, дваццацігадовай Наташы з Брэсцкай вобласці, якой яе знаёмы, Алег, паабяцаў знайсці добрую працу за мяжой. У Алега была добрая рэпутацыя, ён быў вядомы як клапатлівы сем'янін, Наташа была знаёма з яго жонкай. Алег прапанаваў дзяўчыне працу хатняй работніцы ў Галандыі. Сам узяўся дапамагчы аформіць патрэбныя дакументы, пазычыў грошай на дарогу, суправаджаў Наташу ў паездцы. У аэрапорце Амстэрдама іх сустрэлі знаёмыя Алега, туркі. Пасля таго як селі ў машыну, Алег узяў Наташын пашпарт, каб зарэгістраваць яго ў гасцініцы. Больш Наташа не бачыла ні яго, ні свайго пашпарта. На наступны дзень дзяўчыну прывезлі ў публічны дом. Туркі сказалі, што Наташа павінна ім 1200 долараў за ўсе выдаткі, і растлумачылі, што яна павінна абслугоўваць кліентаў. Разам з ёю былі яшчэ некалькі жанчын з Украіны, Польшчы і Балгарыі — і ва ўсіх іх была такая ж гісторыя. Праз месяц Наташа трапіла пад паліцэйскую аблаву і апынулася ў турме, а пасля дэпартацыі з Галандыі зноў вярнулася ў свой горад. Зараз Алег пагражае ёй і патрабуе адпрацоўваць доўг...

* * *

Вось такая сумная гісторыя... Атрымаць легальную працу за мяжой вельмі складана, і ёсць людзі, якія гэтым карыстаюцца. Яны прапаноўваюць жанчынам пасаду афіцыянткі, памочніцы па дому, прыбіральшчыцы, работу па праграме au-pair і г.д. І трэба вельмі сур'ёзна аналізаваць кожную такую прапанову і старацца атрымаць дакладную інфармацыю і аб тым, хто прапаноўвае працу, і аб самой прапануемай працы, каб не трапіць у сітуацыю, падобную на Наташыну.

Вярбоўшчыкі на працу (ці трафікёры) часта працуюць, грунтуючыся толькі на асабістых кантактах. Яны знаёмяцца з дзяўчынай на дыскатэцы, у бары, былі выпадкі, калі іх заўважалі ля пасольстваў. Найбольш цікавяцца трафікёры дзяўчатамі з праблемных сем'яў, а таксама былымі выхаванцамі дзіцячых дамоў і школ-інтэрнатаў, пра якіх ніхто асабліва турбавацца не стане. Па апошніх даных, у сярэднім за кожную такую ахвяру яны маюць ад адной да дзвюх тысяч долараў. Сярод трафікёраў апошнім часам з'явілася шмат жанчын, бо жанчыны выклікаюць звычайна большы давер. Яны могуць быць нават вашымі знаёмымі альбо знаёмымі знаёмых. Трэба памятаць, што вярбоўшчыкі не нясуць ніякай юрыдычнай адказнасці, і калі вы трапіце ў непрыемную гісторыю, вы не зможаце даказаць сваю праўду ні ў адным судзе.

Вярбоўка на працу носіць сезонны характар. Яна звычайна актывізуецца ў канцы зімы — пачатку вясны. Вясною і ў пачатку лета людзі едуць на працу, а вось восенню... — восенню тэлефоны міліцыі і прадстаўнікоў пасольстваў Беларусі ў іншых краінах распаляюцца ад званкоў сваякоў прапаўшых жанчын. Каб такіх выпадкаў было менш, раім вам прыслухацца да нашых парад.

Жанчынам, якія прынялі цвёрдае рашэнне папрацаваць за мяжой, лепш за ўсё аформіць працоўную візу (хоць яна і вельмі дарагая) і не згаджацца, калі прапаноўваецца праца па турыстычнай візе. Канешне, замежным работадаўцам выгадна мець танную працоўную сілу з Усходняй Еўропы, да таго ж якая не мае абсалютна ніякіх правоў (калі чалавек працуе нелегальна). Таму, калі вярбоўшчык ці фірма па працаўладкаванні прапануюць вам выехаць за мяжу па турыстычнай візе, а там перааформіць яе на працоўную, ведайце — вам хлусяць! Перааформіць візу ў іншай дзяржаве немагчыма, яна можа быць аформлена толькі ў Беларусі. Калі ж вы ўсё-такі паедзеце працаваць нелегальна, г.зн. без дакументаў на жыхарства і на працу, то органы ўлады чужой краіны будуць абыходзіцца з вамі як з нелегальным імігрантам. Гэта тычыцца і прастытутак. Калі нелегальна працуючая жанчына падвергнецца праверцы іміграцыйнымі службамі альбо іншымі інстанцыямі, яе чакаюць арышт і турма, а пасля — дэпартацыя на радзіму. Жанчынам, якія высланы з краіны, у пашпарце ставяць штамп, які не дазваляе уезд у гэтую краіну зноў, гэтак жа, як і ў краіны Шэнгенскага пагаднення, калі гэтая краіна ўваходзіць у яго (сёння гэта — Іспанія, Партугалія, Францыя, Бельгія, Нідэрланды, Люксембург, Італія, Аўстралія, Грэцыя, Германія). Інфармацыя аб забароне будзе занесена ў камп'ютэрны банк даных на межах гэтых дзяржаў.

* * *

Гавораць, беларускі — бадай што самыя прыгожыя жанчыны ў Еўропе, да таго ж не распешчаныя і, што асабліва цэніцца іншаземцамі, — сярод іх вельмі мала феміністак. Таму шмат мужчын з Амерыкі і з Заходняй Еўропы хацелі б бачыць іх у якасці сваіх жонак. Усіх такіх патэнцыяльных жаніхоў можна было б раздзяліць на некалькі катэгорый, бо ў іх шмат агульнага, нават калі не лічыць галоўнага, што ўсіх іх аб'ядноўвае — жаданне "выпісаць" жонку з-за мяжы. Але гэта тэма для асобага артыкула. Зараз жа мы абмяжуемся тым, што раздзелім іх толькі на дзве групы: сумленныя людзі і, так бы мовіць, не вельмі (на жаль, такіх хапае ўсюды).

Майце на ўвазе, што на Захадзе шырока распаўсюджаны як каталогі нявест, так і парнакаталогі, а таксама ёсць мноства парнасайтаў у Інтэрнеце. Таму непажадана легкадумна прадстаўляць свае даныя — фотаздымкі, хатні адрас і тэлефон — шлюбным агенцтвам, якіх сёння так многа і якія абяцаюць бясплатна "размясціць" вас у нейкім каталогу. Лепш спачатку папрасіць паказаць каталог нявест, у якім агенцтва мяркуе змясціць інфармацыю пра вас, і абавязкова — прад'явіць вам той каталог, у якім быў апублікаваны вашы фотаздымак і аб'ява. Таму што потым вас можа чакаць непрыемнае адкрыццё, накшталт таго, што звесткі аб вас "усплылі" на парнасайце альбо ў каталогу, які распаўсюджваецца ў турмах і іншых не вельмі пажаданых месцах. Прычым адкрыццё гэтае да многіх жанчын прыходзіць запозна. Яны едуць у іншую краіну з упэўненасцю, што яны "нявесты", між тым як іх заказвалі ў якасці прастытутак. Менавіта так "апяклася" адна знаёмая маёй сяброўкі. Па прыездзе ёй элементарна растлумачылі, што калі яна будзе занадта ўпартай, то ёй проста не купяць зваротны білет. Сваіх грошай на яго ў дзяўчыны не было, бо, па папярэдняй дамоўленасці, білеты ў абодва канцы гарантаваў "жаніх". Таму, думаецца, нялішнімі будуць зноў-такі некалькі нашых парад.

Самым лепшым варыянтам будзе, калі не вы едзеце "туды", а ваш патэнцыяльны жаніх прыязджае да вас. Калі чалавек сапраўды забяспечаны, гэта для яго няцяжка. Калі ж усё-такі вы вырашылі паехаць, лепш за ўсё ехаць не адной, а з кім-небудзь са сваякоў. Гэта — своеасаблівая падстрахоўка, таксама як і папярэдняя дамоўленасць, што вы не будзеце жыць у свайго патэнцыяльнага абранніка, а ён аплаціць вам пражыванне ў гасцініцы. У вас павінны быць свае кішэнныя грошы і білет туды і назад. Вы абавязкова павінны загадзя ведаць дакладны адрас, дзе будзеце жыць, і паведаміць яго сваім родным, і таксама патэлефанаваць ім на прыездзе. І адно з самых галоўных правіл: нікому не аддавайце свой пашпарт — ні пры якой умове. Калі вы спыніцеся ў гатэлі — рэгістрацыяй будуць займацца яго служачыя. Калі вы ўсё ж вырашылі жыць у таго, з кім прыехалі знаёміцца — вы павінны самі звярнуцца ў паліцыю і зарэгістравацца. Не перадавярайце гэтага нікому!

Калі вы хочаце быць спакойнай за свае грошы, каштоўнасці і пашпарт, вы можаце здаць усё гэта на дэпазітарый, які ёсць для такіх мэт у кожным еўрапейскім банку. Можна таксама звярнуцца ў наша пасольства за консульскай рэгістрацыяй — тады вы будзеце мець надзейнай аховай увесь час знаходжання ў чужой краіне. Адзін мінус — гэтая паслуга не з танных.

Дапусцім, ваша знаёмства адбылося, вы спадабаліся адзін аднаму і вырашылі пажаніцца. Наогул, грамадская думка не зусім прыхільная ў адносінах да тых нашых суайчынніц, якія вырашылі выйсці замуж за іншаземца. Маўляў, бсалютную большасць іх складаюць меркантыльныя асобы, якія любой цаной імкнуцца апынуцца за мяжой, у тым ліку выкарыстоўваючы мужчыну як сродак дасягнення сваёй мэты. Бываюць, канешне, і такія выпадкі, але гэта не дае нам права абагульняць. Адзінае, што можна сказаць: гэтыя жанчыны не баяцца рызыкаваць. Бо сярод іншаземцаў трапляюцца таксама далёка не анёлы. Сярод тых, хто вырашыў ажаніцца з "пакорлівай славянкай", шмат псіхапатаў і людзей з сексуальнымі і іншымі адхіленнямі. Альбо, у лепшым выпадку, людзей не вельмі сумленных. Разглядзець такога мужчыну за маскай ветлівага і выхаванага джэнтльмена бывае вельмі няпроста, тым больш пры кароткатэрміновым знаёмстве і існуючым моўным бар'еры. Не будзем крывадушнымі: шмат такіх знаёмстваў заканчваецца ўсё ж happy end'ам, але сустракаюцца і няшчасныя гісторыі, пра якія пішуць і гавораць значна менш. Аб адным такім выпадку, які з поўным правам можна назваць трагічным (калі быў незваротна зламаны лёс дзяўчыны), я даведалася ад супрацоўніцы інфалініі "Арыядна", якая, у сваю чаргу, пачула яго ад работнікаў кансультацыйнага цэнтра, які аказвае дапамогу жанчынам, што пацярпелі ад гандлю людзьмі, з аднаго невялічкага нямецкага гарадка.

Пачатак гэтай гісторыі адносіцца да 1992 года, калі маладая дзяўчына з Віцебскай вобласці (назавем яе Верай), настаўніца па прафесіі, выехала ў Германію, каб выйсці замуж за мужчыну, з якім пазнаёмілася завочна праз шлюбнае агенцтва. Каб адзначыць рэгістрацыю шлюбу, Пітэр запрасіў у госці сяброў, разам з якімі... згвалтаваў сваю жонку, зрабіў фотаздымкі згвалтавання і стаў шантажыраваць імі няшчасную Веру: альбо будзеш выконваць усе мае ўмовы, альбо пашлю фотаздымкі ў твой горад — бацькам, сваякам і знаёмым. Насамрэч умова ў Пітэра была адна: Вера павінна працаваць прастытуткай і ўсе атрыманыя грошы аддаваць яму. Баючыся за сваё добрае імя і шкадуючы бацькоў, дзяўчына пагадзілася на гэта. "Папрацаваўшы" так некалькі год, Вера развялася са сваім "мужам", але цвёрда вырашыла пры гэтым атрымаць нямецкае грамадзянства, раз ужо за першыя крокі да яго заплачана такою цаною. Таму яна аформіла фіктыўны шлюб з іншым мужчынам, якому абавязалася выплачваць за гэта штомесяц 4 тысячы марак. Каб мець магчымасць выкладваць кожны месяц такую суму, ёй прыйшлося зноў заняцца прастытуцыяй. Калі ў Веры нарэшце з'явілася магчымасць абсалютна легальна застацца ў Германіі, яна зноў развялася і ўладкавалася працаваць у гасцініцу пакаёўкай. Падчас заняткаў прастытуцыяй Вера захварэла, перанесла аперацыю і ўжо ніколі не зможа мець дзяцей. Зараз яна амаль дамаглася сваёй колішняй мэты і ўжо мае права перадаць дакументы на афармленне грамадзянства (яго можна аформіць праз 8 гадоў легальнага пражывання ў Германіі) — але ёй гэтага ўжо не хочацца. Гэтаксама, як і вяртацца назад, у Беларусь. Гэта трыццацігадовая жанчына амаль зусім страціла цікавасць да жыцця, яна пакутуе на дэпрэсію і адчувае сябе адчайна адзінокай. З-за немагчымасці мець дзяцей жыццё страціла для Веры ўсялякі сэнс...

Гісторыя, што здарылася з Верай, не адзінкавая. Ёсць цэлая каторта мужчын, якія не хочуць працаваць. Яны кожныя некалькі год "выпісваюць" сабе новую жонку з Усходняй Еўропы, якая фактычна ўтрымлівае свайго мужа, або ў лепшым выпадку, становіцца хатняй рабыняй. Шантажыраваць жонку-іншаземку зусім няцяжка, для гэтага нават не абавязкова паступаць з ёю так, як паступіў былы муж Веры. Дастаткова проста прыгразіць разводам. Уся справа ў тым, што жанчына, якая выходзіць замуж за грамадзяніна замежнай дзяржавы, ніколі аўтаматычна грамадзянства не атрымлівае (многія гэтага не ведаюць). Для гэтага павінен прайсці пэўны тэрмін. У Германіі, напрыклад, спачатку трэба пражыць у шлюбе два гады (раней, калі выходзіла замуж Вера, гэта наогул складала чатыры гады), для таго, каб атрымаць дазвол на жыхарства. Калі за гэты час шлюб будзе скасаваны, то жанчыну проста-напраста вышлюць назад, на радзіму. Гэтым і карыстаюцца пэўныя мужчыны — і шмат якія жанчыны, што цвёрда вырашылі назад не вяртацца, ідуць на любыя іх умовы. Пасля двух гадоў фактычных здзекаў такія жанчыны нарэшце скасоўваюць свой шлюб, ужо не баючыся дэпартацыі з краіны, але і пасля гэтага разлічваць на грамадзянства яшчэ рана. У той жа Германіі, напрыклад, права на яго можна атрымаць толькі пасля васьмі год легальнага пражывання ў краіне...

* * *

Падводзячы рысу пад усім, што было сказана вышэй, можна сцвярджаць: калі вы хочаце выйсці замуж за іншаземца — спачатку атрымайце як мага больш інфармацыі аб усім, што можа тычыцца гэтага пытання, бо залішняя даверлівасць, а таксама няведанне пэўных юрыдычных тонкасцей могуць сыграць з вамі дурны жарт.

Атрымаць усю неабходную інфармацыю і адказы на пытанні аб працаўладкаванні, вучобе альбо замужжа за мяжой, можна, патэлефанаваўшы **на інфалінію "Арыядна" (017) 245-31-67, якая працуе кожную сераду з 10 да 19 гадзін.** Гэтая кансультацыйная лінія была адкрыта 10 студзеня 2001 года ў межах аднайменнага праекта, арганізаванага грамадскай арганізацыяй БАМХЖ і польскім фондам супраць гандлю жанчынамі "La Strada". Тут не прапаноўваюць працу за мяжой і не займаюцца шлюбнымі знаёмствамі — тут даюць інфармацыю, якая дапамагае пазбегнуць нечаканых непрыемнасцей. Кансультацыі бясплатныя.

Святлана СУБОЦІНА.

Смяшынкі

— Ведаеш, каханы, у мяне ёсць вялікі недахоп: не ўмею эканоміць грошы, — кажа маладая жонка.

— Нічога, даражэнькая. Навучымся, бо я яшчэ не навучыўся іх зарабляць.

* * *

На вяселлі малады муж заяўляе:

— Любая, ты будзеш толькі мыць, прасаваць, прыбіраць, гатаваць. Мая жонка працаваць не павінна!

* * *

— Проста здзіўляюся, — гаворыць муж сваёй жонцы, — як гэта ты ўхітрылася закончыць размову ўсяго за дваццаць хвілін? Што з табой здарылася?

— Набрала няправільны нумар.

* * *

Муж, вярнуўшыся з камандзіроўкі, прызнаецца жонцы, што згубіў заручальны пярсцёнак.

— Не разумею, — абураецца жонка, — як гэта можна ўхітрыцца згубіць пярсцёнак?

— Ты ва ўсім вінавата! Я табе ўжо цэлы год гавару, што ў мяне разарваная кішэня!

* * *

Настаўніца вяртае вучню дзённік і гаворыць:

— Твой бацька пасівее, калі ўбачыць твой дзённік.

— Не пасівее.

— Няўжо твае адзнакі не хвалююць?

— Хвалююць, але ж ён лысы.

* * *

Тата, ты ўмееш распісвацца з заплюснутымі вачамі?

— Так, а што?

— Тады распішыся ў маім дзённіку.

* * *

Бацька садзіцца ля ложка сына, які не хоча спаць, і пачынае расказваць яму казкі. Расказвае доўга. Нарэшце ў пакоі становіцца ціха. Маці асцярожна прыадчыняе дзверы і пытаецца:

— Ён заснуў?

— Так, мама, заснуў, — шэптам адказвае сын.

Падрыхтавала Аліна ЯНКОЎСКАЯ.

Упраўленне адукацыі Магілёўскага аблвыканкама шчыра спачувае начальніку ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі Тамары Мацвееўне Карасцялёвай з прычыны напаткаўшага яе гора — заўчаснай смерці МУЖА.

Аддзел адукацыі Барысаўскага гарвыканкама і калектывы дашкольных устаноў Барысава выказваюць спачуванне начальніку ўпраўлення дашкольнай адукацыі Міністэрства адукацыі Карасцялёвай Тамары Мацвееўне ў сувязі з напаткаўшым яе горам — заўчаснай смерцю МУЖА.

Аддзел адукацыі Светлагорскага гарвыканкама і дашкольныя ўстановы Светлагорска выказваюць глыбокае спачуванне начальніку ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі Карасцялёвай Тамары Мацвееўне ў сувязі з напаткаўшым яе горам — смерцю МУЖА.

Аддзел адукацыі і педагогі дзіцячых дашкольных устаноў Слоніма выказваюць глыбокае спачуванне начальніку ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі Т.М.Карасцялёвай у сувязі з напаткаўшым яе горам — смерцю МУЖА.

Рэдакцыя часопіса "Пралеска" (Дашкольнае выхаванне) выказвае шчырае спачуванне дэкану факультэта дашкольнага выхавання БДПУ імя М.Танка Мікалаю Антонавічу Апімаху ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю ЖОНКІ.

Галоўны рэдактар Алег КУЛІЦКІ

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў: школ - 36-43-62, праблем выхавання - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ала ШАЎЦОВА.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №1445
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 14.3.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.